

Mesečník za odjemalce Vyšňrove
tovarne hranli v Pragi VIII.

Letnik X.

Predplačati se ne more.

1. oktobra 1913.

O kavi.

Kava je seme iz kavovnika, to je grm ali drevesce, ki raste v Abisini in v Afriki, drugi pa trdijo, da izvira iz Arabije. Poznamo kakih 30 vrst tega drevesa. V svoji domačiji raste divje, v vročih krajih jo obdelujejo kakor pri nas hmelj ali trto. Za svetovni promet izdeluje Brazilija največ kave. Pripoveduje se, da so kavo, namreč njene jagode, rabili najpoprej arabski vojaki. Ko so bili namreč na straži, so požirali prežgana zrna kave, da ne zadremajo. Bodi si kakor hoče, vendar je res, da kava preperečuje spanje. Vzrok tega je kofein, ki ga vsebuje kava, ki povzroča, da se naše živčevje razburi, ako jo le v neznatni množini; v večji množini pa vpliva naravnost strupeno.

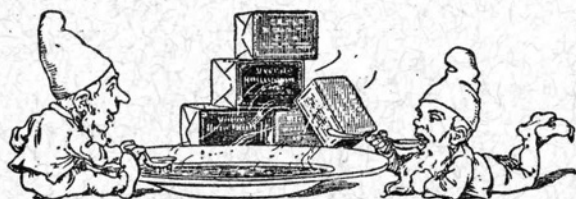
Ne moremo dognati, kdo je k nam prvokrat pripeljal kavo. Ko so Turki drugokrat oblegali Dunaj, se je kava močno razširila med gospodo in carinski uradi so imeli velik dobiček od njenega dovoza. Toda takrat je bila kava še jako draga in ker se je ljudem priljubila, so jo hoteli že takrat nadomestiti z drugimi enakovrednimi domačimi izdelki, ki pa so bili razne vrednosti. V začetku so skrbeli, da vsi nadomestki imajo barvo enako kavi, zato ni slučajno, da se je tako imenovana cigorija (izdelovana iz raznih korenin), kar zadeva barvo, toli močno razširila med ljudstvom, ki ne gleda na to, ali vsebuje tudi kaj redilnih snovi.

Čisto drugače pa je, ako pridelujemo kavo iz zrnja, iz žita. Že v začetku smo povedali, da je kofein v večji množini strupen. Končno so opazili, da tudi manjša množina, ako jo vsak dan redno zavživamo, vpliva strupeno na živčevje. Moramo priznati da rajni župnik Kneipp ima veliko zaslugo zavoljo tega, da je opozoril na škodljivost zrnate kave, tako da je stariši vsaj otrokom ne vsiljujejo, vsaj v boljših družinah ne.

Iz zdravstvenega stališča ni je bistvene razlike med kavo iz ječmena (sladna kava) in ržno kavo, samo da je zadnja vrsta vsled svojega grenkljatega okusa bolj podobna zrnati kavi, kakor kava iz ječmena, ki ima osladen okus ter se kmalu vsakemu zgabi. Ako pa ne poznate „Vyšňrove“, poskusite ž njo in prepričate se v kratkem času o njenih izvanredno dobrih lastnostih.

Naročajte, pripravljajte in priporočajte blagohotno Vydrove juhne konzerve.

To je jako koristen in okusen izdelek. Kot „prilicne“ juhe so res neprecenljive: za predpoldansko predkosilce, pa tudi zvečer vselej postrežete z okrožnikom dobre juhe, posebno v sedanjem času. Naše konzerve so pripravljene za domačo juho, ki je po našem okusu in dobre kakovosti. Tako juho iz naših konzerv napravite čisto lahko in hitro, samo osoliti jo je še treba. Za kuhanje ni treba več kakor pet minut, samo rižovo juho je treba kuhati četrt ure. Naši zevsti stari odjemalci Vam,

ki še ne poznate naših konzerv, lahko dokažejo, da se poskušnja izplača. — Prečitajte cenik, ki je na zadnji platnici.

Z Vydrovimi oblati se lahko posladkate!

Vprašajte zavoljo tega le človeka, ki jih je že okusil. Naši oblati so izdelek, ki ni enak navadnemu štacunskemu cenemu blagu za otroke. Naši oblati so izvanredno dobri. — Krhki **masleni oblati** — ki so ocvrti na pristnem naravnem maslu — škat. 25 komadov po K 2.—.

Medene dezertke, jako priljubljena vrsta, 50 kom. po K 3.—.

Destinke s sadnim kremom, 40 komadov po K 2.—.

Naročite si za praznike in nedelje! Gotovo bodo ugajali vaši družini.

Gorčica je delikatna poslaščica posebno h klobasicam in govejemu mesu. Vydrova gorčica se odlikuje med vsemi konkurenčnimi izdelki po svoji okusnosti, njen izvir je v sestavi, katere zares ni mogoče ponarediti. Imamo francosko, fino mleto, kiselkastega okusa, potem pa zrnato

kremško, ki je nasladna. Pri prihodnjem naročilu naročite si tudi eno steklenico gorčice.

Nekoliko priznanj o Vydrovi otroški moki.

Steiner Marija, cerkvenikova soproga, Weissenstein na Koroškem, 23./VII. 13: Usojam si Vam poslati sliko svojega nečaka **Fr. Arzmana** ter Vas prosim, da ga uvrstite med Vaše drobne Vydrovčane. Z Vašo otroško moko smo ga prikrmovali od 2. mesca. Zdaj je 13 mesecev star, tehta $13\frac{1}{2}$ kg in ima že 12 zobkov. Zraven je vesel, kar povzročuje gotovo le Vaša izvrstna moka. Pošijte mi zopet 1 kg.

Bulir Jožef, kmet, Kohoutovice pri Hodkovicah, 20./VIII. 13: Dovoljujem si Vam poslati fotografijo našega malega Pepčka in prosim, da ga sprejmete med druge Vydrovčane. Fotografiran je, ko je bil 5 mesecev star. Hranimo ga izključno z Vašo otroško moko in kakor se razvidi, njemu izvrstno ugaja.

Cihelka Karol, mašinist, Dobriš-Prikopy, 16./VIII. 13: V album Vaših malih Vydrovčanov usojam si Vam poslati podobico naše male Boženke, katero od njenega rojstva krmimo samo z Vašo otroško moko, ki se je izvrstno obnesla. Fotografirana je v 8. mesecu, ko je imela 6 lepih zobkov. Prvi zobek je dobila že v 4. mesecu, ne da bi tega zapazili. Zraven je jako živahna, zato se imamo zahvaliti samo Vaši imenitni moki, to je zares hrana in pijača, kateri ostane gotovo še jako dolgo zvesta. Blagovolite mi poslati zopet 3 kg tega izvrstnega izdelka, da naša hčerka ni lačna.

Fejtek Jožef, uslužbenec pri okr. odboru, Pouchov, 4./VIII. 13: Pošljite mi 3 kg otroške moke, kajti prvo pošiljatev smo že porabili, naša Jelica se ž njo vselej rada posladka.

Hanka Jožef, žel. delavec, Hrabačov, Jilemnice, 3./VIII. 13: Pošiljam Vam sliko našega majhnega Dragotina, katerega prikrmujemo samo z Vašo otroško moko, katero priporočim vsakemu, kdor želi imeti zdrave otroke. Vsa čast Vydrovi otroški moki.

Hanza Václav, učitelj v Štahlavah, 20./VII. 13: Pošiljam Vam sliko naše majhne Vydrovčanke Jiřinke, ki je zdaj 9 mesecev stara. Prebolela je črevesni katar, drugzega noče jesti kakor Vašo otroško moko, ki pa ji tudi dobro ugaja. Dozdaj se je tako okrepila, da že sama stoji. Vaš izdelek vsakemu priporočim.

Horák Fr., učitelj v Ječovicah, p. Ředhošt, 4./VII. 13: Pošiljam Vam našo Blaženko, fotografirano v 6. mesecu njene starosti. Krmili smo jo samo z Vašo otroško moko. Slika kaže, da ji je izvrstno teknila.

Holý Václav in Adela, Novosady pri Olomucu, 19./VIII. 13: Usojam si Vam poslati sliko naše male Anice, ki je bila dojena samo 3 mesce, potem pa je zavživala do 9. mesca Vašo otroško moko. Zdaj ji tekne Vaša dobra kava. Fotografirana je v 16. mesecu in tehta $12\frac{1}{2}$ kg. Moko smo kupovali pri g. Válku v Olomucu.

Houdek Gustav, uradnik v tovarni, Libohovice, 28./VII. 13: Pošiljam Vam našega sinčka Henrika iz občine Vydrovic, ki je $1\frac{1}{2}$ leta star in od 6. tedna je prikrmljevan z Vašo otroško moko. Pozneje jo je izključno jedel. Moko sem kupoval pri g. Fr. Balonu v Libohovjch.

Hlavatý Jožef, c. kr. narednik, Čáslav, Jenikovsko predmestje, 8./VIII. 13: Dovoljujem si Vam poslati podobico našega Pepčka, je 8 mesecev star, zavoljo materine boleznii je bil življen samo z Vašo otroško moko, ki mu neizmerno diši, kakor se vidi na sliki. Zobke je dobil čisto pravilno, ne da bi zraven bolehal.

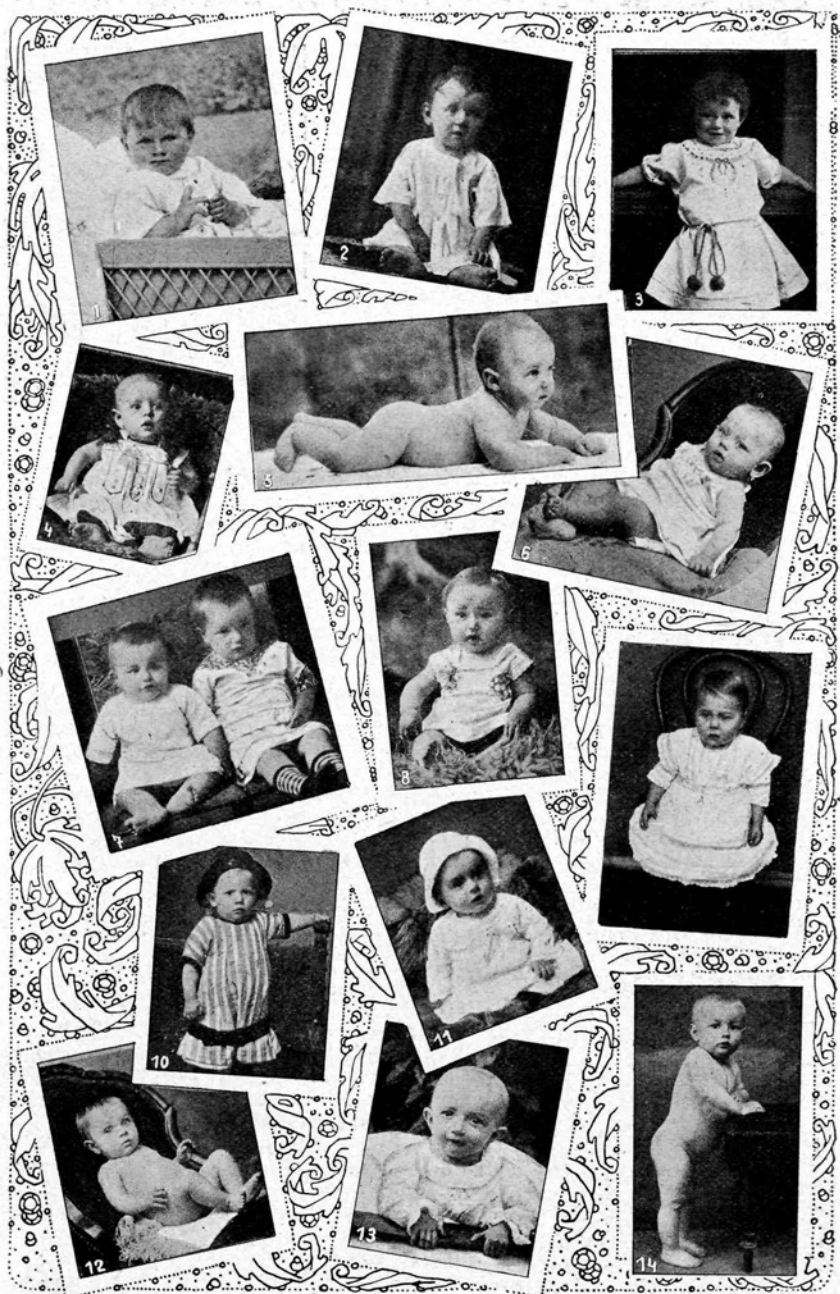
Hrdlička Václav, premogokop, Újezd pod Kladnom, 8./VIII. 13: Blagovolite mi poslati zopet

Jiřinka Hanza.

Blaženka Horák.

1. Hermína Matzner. 2. Pepček Šefrno. 3. Miljenka Sojka. 4. Franček Reitmaier. 5. Franček Tuzar. 6. Jarmilka Jäger. 7. Vladko in Urh Tesařík. 8. Vlastica Janík. 9. Nada Ličen. 10. Dragotin Hanka. 11. Zdenko Tytlbach. 12. Vera Kühn. 13. Boženka Čihelka. 14. Henrik Houdek.

3 kg. otroške moke, ker se naša Micika ž njo rada posladka, potem pa lahko spančka. Pošljite le poštno obratno, ker nam že zmanjkuje.

Janík Stanislav, kmet, Hrubčice pri Bedihoštu na Moravskem, 12./VIII. 13: Pošiljam Vam fotografijo naše Vlastice, katero smo prikrmovali od 3. mesca z Vašo izborno otroško moko. Rojena je bila v 7. mescu in je bila jako slabotna, a takoj je postala močna, ko je začela uživati Vašo moko. Kakor se vidi na sliki, ji je moka izvrstno ugajala. Fotografirana je bila, ko je bila stara ravno eno leto, tehta pa 12 kg.

Kubát Jožef, medicinalni drogerist, Břeclava, 23./VII. 13: Usojam si Vam poslati podobico **Jarmilke Jáger** iz Břeclave s prošnjo njenih starišev, da jo objavite v „Domačem Prijatelju“. Z Vašo otroško moko jo krmimo 3. mesca in taista njej neizmerno diši.

Kopřiva Ivana, Stobořice, Klatovy, 8./VIII. 13: Prosim, da mi zopet pošljete 3 kg. Vaše otroške moke, ker se je tako lepo obnesla. Našega Janezka krmimo ž njo že od 3. mesca in vselej ji je ugajala. Pošljite po poštne povzetju.

Kotoun Ivan, kamerir v graščini Tüzesgyamart na Ogrskem, 18./VIII. 13: Prosim, da mi hitro pošljete 3 kg. Vaše otroške moke, katera naši Marički neizmerno tekne.

Kozák Dragotina, dimnikarjeva žena, Landškroun, 14./VIII. 13: Moram Vam naznaniti, da se je Vaša otroška moka izvrstno obnesla pri naši Erni, s katero jo prikrmujemo že od 6. tedna. Zdaj je 4 mesece stara in tehta 7 kg. Prosim, da mi pošljete zopet 3 kg iste moke, ker nam že nestaja.

Kučera Bogomil, kmet, Senec, p. Lubná pri Rakovniku, 5./VIII. 13: Dovoljsem si Vam poslati podobico naše male Anice, ki je od svojega rojstva življena edino z Vašo izvrstno otroško moko. Zdaj je 18 mesecev stara in pije samo Vašo dobro žitno kavo. Da njej Vaši izdelki ugajajo, izpričuje dejstvo, da je zlo debela in tehta 13 kg.

Kulha Francísek, tov. delavec, Mor. Olešnica, 26./VIII. 13: Prosim, da mi bržkobrž pošljete 3 kg Vaše izvrstne otroške moke, ker naši Anici neizmerno tekne.

Kühn Viktor, učitelj, Stara Břeclava, 2./VIII. 13: Pošiljam Vam sliko naše male Verice. Od začetka 4. tedna je življena samo z Vašo izvrstno otroško moko. Zdaj je 10 mesecev stara; dozdej ni bila bolna. Moko kupujemo pri g. Kubatu, trgovcu v Břeclavi; pri vsaki ugodni priliki Vas priporočim.

Lettl Ivan, žel. uslužbenec, Zbečno, Křivoklát, 8./VIII. 13: Naš deček je 9 tednov star in tehta 5³/₄ kg. Krmimo ga samo z Vašo otroško moko.

Ličen Terezija, soproga c. kr. nadpaznika, Videla, Sv. Ivan pri Trstu, 29./VIII. 13: Usojam si Vam poslati podobico naše male Nade in prosim, da jo uvrstite med Vaše druge drobne Vydrovčane. Fotografirana je bila, ko je bila 14 mesecev stara in od njenega rojstva jo hranimo z Vašo izvrstno moko. Slika jasno kaže, da ji izvrstno ugaja. Bodite prepričani, da Vas povsod toplo priporočim.

Lisoňka Mica, veleposestnica, Mistrice, p. Bílovice pri Og. Gradišću, 16./VIII. 13: Z Vašo otroško moko smo popolnoma zadovoljni, posebno naš mali Franček, ki se ž njo vselej rad posladka. Zdaj jo kupujemo pri g. Zapletalu v Og. Gradišću. Vsem jo priporočim.

Matzner Hubert, veleposestnik, Petrovice pri Damštatu, 15./VIII. 13: Da razširim vrste Vaših Vydrovčanov, usojam si Vam poslati sliko naše 14 mesečne hčerke Hermine, katero smo celih 9 mesecev krmili samo z Vašo moko, zdaj pa pije rada Vašo kavo. Vaša otroška moka ni samo redilno sredstvo, temveč tudi izvrstno zdravilo, ko je moja hčerka bolehal z katarom. Vašo otroško moko povsod priporočim.

Megušar Marica, postajenačelnikova soproga, Dobrepolje, p. Videm na Kranjskem, 27./VIII. 13: Pošiljam Vam fotografijo svojih dvojčkov, Mirka in Stanka, obenem pa Vas prosim, da ju uvrstite med druge Vydrovčane. Od 4. tedna ju hranim edino z Vašo moko. Slika kaže, da ji izvrstno ugaja.

Novák Terezija, posestnica, Zruč ob Sazavi, 2./IX. 13: Vaša otroška moka tekne našim otrokom. Popolnoma sem ž njo zadovoljna.

Novotný Karol, kolar, Stračov, p. Nehanice, 19./VIII. 13: V album Vaših Vydrovčanov pošiljam Vam fotografijo naše Maričke, katero od 2. mesca hranimo samo z Vašo otroško moko. Zdaj je 13 mesecev stara in tehta 13 kg. Zraven je jako zdrava in živahna. Dozdej res ni bolehal, zato Vaš izdelek lahko vsakemu priporočim.

15. Vladko Slepíčka. 16. Pepček Bulíř. 17. Janez Šuligoj. 18. Jarmilka Růžička.
 19. Micka Novotná. 20. Mirko in Stanko Megušar. 21. Franjo Arztman.
 22. Ivan Pospíšil. 23. Lidunka Svoboda. 26. Pepček Hlavatý. 27. Anica Holá.
 28. Urh Přehnálek.

FRANC BRANDNER:

NAJZVESTEJŠEMU PRIJATELJU V TUJINI.

Roko ti v slovo podajam,
srci pa še združeni
kakor nekdanj, še sedaj sta ...
Z Bogom, dragi, ljubljeni!

Tekla hitro tu so leta,
pet preteklo jih je že ...
Leta Parka v venec spleta,
v venec zlate rožice.

Rože niso vse duhteče,
mnoge vonja nimajo
mnoge niso tak' cveteče,
ovenele kimajo ...

Sedla večkrat na poljano
poleg Save sva zvečer,
vse v temó biló obdano,
vladal je povsod že mir ...

Midva sva pa pela, pela,
cilje stavila v zvezde
vračala sva se vesela
proti domu — čez poljé.

Toda dnevi sanj visokih
so zbežali kakor spev
ptičji, kakor val v potokih ...
In sedaj? Vse slab odsev!

Roka moja je drhteča,
pomlad je zbežala preč ...
Morda naju pot ne sreča,
nikdar, dragi, nikdar več ...

□□□

Dr. IVO ČESNIK:

STANKO.

Spalnica je bila majhna, a okusno opremljena. Po stenah so visele moderne slike: tu je zrla radovedno nekam daleč mlada dama v pomladni naravi, tam je stopal starec v jeseni čez zapuščeno polje, v kotu je na mizici stal Apolon iz belega alabastra, na desni je bila omara polna knjig, na njeni levici so zelenele in cvetele rože. Lepo in prijetno je bilo v tej sobici, ko je vladalo pri doktorju Rumežu zdravje. A tiste dni se je nastanila v hiši bolezen in smrt je stala neprestano pred durmi in trkala in vpila: „Pridem, pridem, vsak trenutek sem v sobi in hlastim po Stanku in mu izpijem kri iz mladih žil in ga zadržim.“

Postelja je stala daleč od vrat in okna so bila zastrta, da ni prihajala v sobo mesečina in veselje pomladne noči in pomladnega življenja. Stanko je zbolel na pljučnici, profesor Dr. Rumež je bil neprestano ob njegovi postelji, in mamica Kristina je pazila na vsak otrokov migljaj. Oče in mati sta bedela ob prviti petrolejki, oče in mati sta se zdržnila ob otrokovih dihljajih.

Težka je bila Stankova sapa, potil se je in trpel. Osem let je šele dopolnil in že je stala smrt ob njegovi postelji, oče in mati sta to čutila in trepetala in vprašujoče upirala poglede drug v drugega.

Bila je strašna in dolga in neprijetna noč. Pretrgano, težko otrokovo dihanje jima je morilo dušo, enakomerno tiktakanje ure ju je vznemirjalo. Če je bila, sta se zdrznila strahu, da ne bije poslednjič njihovemu Stanku.

Mati Kristina je sedela ob vzglavju na eni, oče na drugi strani. Mati je ihtela, oče je stiskal zobe. Edinec, iskreno ljubljeni, s skrbjo vzgojen, negovani, ali res pojdeš v neznano deželo! Zdravnik je obupal nad tabo in šel k počitku ter ukazal telefonirati, če bi bilo potreba. Ne umri, Stanko, ne zapusti matere in očeta!

Oče in mati sta molčala kot molče jetniki v veliki bolesi pred obsodbo.

Ura je bila enajst. Stanko je odprl oči in pogledal očeta in mater in se nasmehnil in vprašal: „Mamica, atek, zakaj nimam sestrice? Lejta, sanjal sem, da so me angeljčki popeljali daleč, daleč kvišku! Zakaj nimam sestrice kot . . .“

Umolknil je in zatisnil oči in še težje dihal kot prej. Mati in oče sta se spogledala in pri srcih jima je postalo silno težko, kot bi ju pozval neznan duh na odgovor. Otrok je govoril, ni vedel, kaj je govoril, a govoril je na smrtni postelji in ob uri duhov.

Dr. Rumež in njegova žena nista bila praznoverna, ne strahopetna, a tisto uro jima je bilo grozno. Pritajeno sta šepetala med seboj, si očitala in se kesala. Niso govorila usta, govorile so oči.

„Anton, zakaj nisi maral več otrok kot enega! Strašno se maščuje tvoja samovolja!“

„Zakaj, zakaj? Preživeti bi jih ne mogla. Saj si rekla, da ne maraš nobenega in da hočeš, da te vozim na Bled in v Opajtijo in v gledališče in na koncerte in da se hočeš izživeti.“

„Govorila sem tako in mislila sem tako. A ko sem dobila otroka, sem ga bila vesela in sem bila ponosna, da sem mati. In zdaj ga zgubim in nikoli več ga ne vidim in nikoli več ne bom mati, nikoli več.“

„In jaz ne oče.“

Tedaj je stopila v sobo smrt in Stanko se je začel zvijati v groznih bolečinah. Dr. Rumež je hitel k telefonu in prosil, jokal in rotil, naj pride zdravnik. In ko je dobil odgovor, da bo kmalu pri njegovem Stankotu zdravniška pomoč, je tekel k postelji in jokal in se vrgel na kolena in molil, molil, naj mu ohrani Bog Stankota.

In Kristina je molila in jokala.

Zdravnik je vstopil, ne da bi potrkal in hladno in mirno korakal k bolnikovi postelji, potipal žilo, štel, poslušal dihe in dejal: „Dajta svečo! Moja pomoč je zaman.“

Tedaj sta zajokala še bolj. Nista iskala sveče, zdravnik je poklical služkinjo in ji ukazal prinesiti svečo. Prinesla jo je, zdravnik jo je prižgal in dal v roko Stankotu. Vstrepetalo je mlado telo, izvila sta se iz prsi še dva globoka diha, nato je Stanko zaspal za vedno.

Mati je jokala, vpila in stokala in poljubljala mrtvega sinčka, oče je pa vstal in proklet usodo in Boga in vso moderno družbo.

„Čemu bom živel od zdaj? Zase! Haha! Proklet egoizem, prokleta sebičnost. Zakaj nisem hotel več otrok!“

In vrgel se je k nogam svojemu sinu in skril glavo v odejo in ihtel kot otrok.

Zdravnik je stal miren ob postelji in gledal konec in začetek moderne tragike. Ura je enakomerno tiktakala in bila dvanajst. Tedaj je smrt korakala iz sobe in se režala. Njene oči so bile votlo uprte v mater in očeta, v Dr. Rumeža in njegovo ženo.

IVAN LAH:

NAUKI.

Nekoč sem hodil po zaprašeni dolenski cesti. Bil je vroč julijev dan. Solnce je stalo visoko in je žgalo zelene livade ob cesti. Vse okoli je bilo kakor omoteno od vročine. Cesta je bila prazna in vasi so bile kakor umrle. Zdaj-pazdaj se je od kod oglasil kak pes.

Bil sem mlad in otroško navdušen. Ljubil sem dolenske ceste in sem rad hodil po njih. Dogovorili smo se z dijaki, da bomo nekje priredili narodno veselico. Tja je bila namerjena moja pot. Prah se je dvigal ob cesti in je spremljal moje korake. Toda, kaj to moti mladega popotnika? Koliko lepih misli leži ob taki dolenski cesti, koliko nerazumljive krasote leži po gričih in dolinah naokrog! Kako bi mogel prah motiti sanje davnih in sedanjih dnij?

Tako sem stopal naprej, ko je za menoj pridrdrala kočija. Vanjo sta bila vprežena dva konja in gost prah se je valil za njo. Na kozlu je sedel kočijaž in v kočiji je sedel gospod.

Stopil sem v travo ob cesti, da bi sem se zognil. Toda gospod v kočiji je zagledal mladega potnika in jaz sem z veseljem sprejel povabilo. Kočijaž je zapodil konja v dir.

„Kam greste?“ me je vprašal gospod.

„V M . . . Tam imamo veselico.“

„Kako veselico?“

„Narodno veselico z igro.“

„In hodite peš?“

„Seveda.“

„Zakaj ne najemate voza?“

Na to vprašanje mu nisem mogel odgovoriti, ker skoraj ni potrebovalo odgovora.

„A čemu bo veselica?“

„Čemu? Da se narod razveseli.“

„In kaj boste tam delali?“

„Imamo lep vzpored: govor, igra, veselica — nazadnje otvorimo knjižnico.“

„In nese vam to, nese?“

„Kaj nese! To je za ljudsko prosveto.“

„Za ljudsko prosveto? Vi torej verujete na prosveto?“

„Gotovo verujem...“

„In mislite, da ima ljudstvo kaj od tega?“

„Ima. Izobrazbo, narodno zavest.“

„Aha! Vidi se vam, da ste mladi. A kaj mislite postati?“

„Profesor.“

„Lep poklic. Morali bi potovati zunaj po svetu.“

„To stane denar...“

„Denar se dobi. Treba je znati. Zdi se mi, da se ukvarjate s stvarmi, ki nič ne nesejo. Glavna stvar je karijera.“

„To pride pozneje.“

„Ne, na to je treba zgodaj misliti. Vidite, jaz sem v ministrstvu.“

Obmolknil sem, kajti zdelo se mi je, da se vozim z važno osebo.

„Tam sicer dela ni mnogo, ampak človek se naveliča . . . Sedaj sem bil v morskih kopeljih na Rivieri. Tam je krasno!“

„To si mislim.“

„Jaz sem tu blizu doma. Ze dvajset let me ni bilo domov. Kdo bi hodil gledat to siromaščino.“

„A jaz si mislim, da bi ne mogel živeti drugod.“

Prizgal si je drago cigaro in je tudi meni ponudil eno. Prižgal sem jo in sem jo pušil z velikim užitkom.

„Ako hočete živeti v primorskih kopališčih, voziti se v kočijah in pušiti drage cigare, morate zgodaj misliti na karijero. Ze sedaj. Jaz sem mislil na to že na gimnaziji. Nobeno t. zv. narodno navdušenje me ni zmotilo. To je za druge ljudi. Stvar je tudi brez pomena. Konečno ima vedno vlada zadnjo besedo. Narod, prosveta, zavest... Prosim vas, kaj je vse to? Koliko karier se pri tem izgubi. In kdo vam kaj da, ako nimate dobre službe? Jaz sem to že davno spoznal. Drugi moji sošolci se še sedaj potikajo po malih mestih in se bore za obstoj. Jaz sem že deset let v ministrstvu. Vsako leto si privoščim primerno letovišče...“

„Ampak vsi ne moremo v ministrstvo.“

„Toda namesto nas pridejo tja drugi. Povsod se pride, mladi prijatelj, ampak pota je treba najti. Jaz sem se že na gimnaziji seznanil z ugledno družino.“

„To je drugače.“

„Seveda, človek mora imeti nastop. Česa se morete naučiti tu med narodom? Pustite narod pri miru. Narod je narod — mi smo mi. Nikar ne mislite, da narodu koristite. Narod je najbolj srečen, ako ga v miru pustite. Zato je boljše skrbeti zase. Kakor sem rekel: predvsem je treba imeti nastop. Zato se je treba približati boljši družbi. Ako je človek berač — ga nikjer ne spoštujejo. Cel naš narod je kup beračev. Tudi natura je beraška. Vedno prosimo in se zahvaljujemo. Ljudje vas bodo vedno cenili po nastopu. V žep vam nihče ne pogleda. Zato je treba odločnosti. Tudi jaz nisem iz bogate hiše — ampak že zgodaj sem vedel, kakor je treba hoditi pot navzgor. Najprej samozavest, odločnost, dober nastop in cilj. Vse drugo je samo sredstvo. Tudi narod. Kaj hočete z narodom? Kdo je hodil ž njim in prišel visoko? Ako pogledate nanj z visokega mesta, vidite, da je samo stroj za izdelovanje denarja. Delo se pri njem izpreminja v denar. Ako se v časih govori drugače, je to samo za parado. Narod tudi ve, da je tako in je s tem zadovoljen. Zato je škoda izgubljati zanj svoje moči. To je delo brez uspeha. Čez nekaj let boste spoznali, da je tako. Kdor hoče kaj postati, mora poznati samo sebe. Ako za druge zapravljate svoje moči, kdo bo skrbel za vas. Narod sam tudi misli tako. Mene visoko cenijo, ker sem uradnik v ministrstvu — mojega tovariša, ki je pred dvajsetimi leti budil narod — ne cenijo, ker ima navadno službo. Tako sodi narod. Ne vem, zakaj bi mi sodili drugače. Konečno imamo zato zglede, da se po njih ravnamo. Poznal sem v dijaških letih človeka, ki je propal zaradi naroda. Narod se je iz njega norčeval. Mož je pil iz obupa in je od pijače umrl. Meni je bil ta zgled dovolj — zato sem krenil svojo pot. Zavil sem jo tako, da je vodila naravnost v ministrstvo. Sedaj mi ni sile.“

Gospod je zazdehal in se je leno naslonil v svojem sedežu. Potegnil je na dolgo dim iz smodke in njegov rejni obraz se je zadovoljno svetil med kolobarji. Zdel se mi je zelo velik človek in sam sebi sem se zdel poleg njega zelo majhen.

Tako sva se vozila naprej. Pri prvi gostilni smo se ustavili, ker so se ceste križale. Poklical je liter vina in je trčil z menoj.

„Ne pozabite naukov svojega rojaka,“ je rekel in je dal pognati.

Sedel sem pred gostilno in sem gledal, kako je v cestnem prahu izginjala velika črna kočija. Nabralo se je pred gostilno nekaj ljudi in so govorili o njem z velikim spoštovanjem; rekli so, da je blizu samega cesarja in da je zelo bogat. Vprašali so me, kam vodi moja pot. Povedal sem jim. Bili so tihi in so se razšli.

Odšel sem po prašni cesti naprej in čim dalje bolj se mi je zdela nerazumljiva moja pot.

PESMI DELAVCEV.

I. Pesem trpina v fabriki.

Tam zunaj toplo življenje vre,
tam zunaj je solnčen dan,
ljudje se življenja vesele,
glasi se njih smeh zvočan.

Glasno je i tu — tu stroji pojo
vso dolgo noč in ves dan,
in iskre lete, v oči mežgo,
od hrupa sem v dušo bolan.

Tam zunaj po lehah cvetlice cveto,
ves svet je en travnik cvetoč,
otroci si v šopke jih nabero,
neso jih domov oberoč.

Tu stroj se teman ob stroju vrti,
z lic trga za cvetom nam cvet,
ovene obraz že za mladih dni —
kdo vrne nam cvetje teh let?

Tam zunaj do sitega kruha jedo,
razlivajo vino iz čaš,
kaj žeja je naša, ne vedo,
ne vedo, kaj glad je naš.

Ni glad to le po kruhu pekoč,
po prostosti to bolni je glad,
to glad je, da záse kdaj svojo moč
porabil bi tudi težak.

To glad je, da iz kletih okov
bil rešen en dan bi vsaj,
da prost in srečen šel k ženi domov,
izpolni ta sen se mi kdaj?

Ah kdaj, ah kdaj? — Nikdar, nikdar!
Kladivo le tolci, le bij!
Udarjaj divje, udar na udar,
ves srd moj v udarce izlij!

Vse vzdihne, vso bol v to železo zabij,
hrepenenje vse bolno, težkó,
pretvori jih v puške in v kroglje prelij,
širom sveta pogin naj nesó!

II. Pesem cestarjeva.

Glej, cesta se vije naprej, naprej,
in jaz sem ves božji dan na njej,
v deževju, v vročini pripekajoči,
poleti in v zimi škripajoči.

In mimo mene ljudje gredo,
z veseljem ti, ti z boljjo temno,
in jaz jih gledam in jaz molčim,
saj tudi jaz trpim, trpim.

Pa pride popotnik in se mi smeji,
prijazno me drugi nagovori,
pohvali me ta, a ta me ozmerja,
in tretji boljšo cesto terja...

In cesta se vije naprej, naprej,
jaz delam ves božji dan na njej,
v deževju, v vročini pripekajoči,
poleti in v zimi škripajoči.

Jaz delam na njej in jaz molčim
in tiho v globini srca trpim
in mislim: Kdaj pač zadajo pot
i jaz bom šel za vselej odtod . . .

III. Pesem kamenarjeva.

Kleplji, kleplji, kládivo težkó,
kleplji, kleplji kamenje grozeče,
kaj kljubuje, kaj se vdati neče!
Kleplji, kleplji, da se iskre žgo!

Kleplji, kleplji, kaj pa se ne vda,
kaj kljubuje, kaj se vstavlja skala,
kaj se brani, ko da bi ne znala,
da ji človek lahko smrt zada!

Kaj grozi mi kakor mrk trpin,
ki le škiplje, ko nesreča kleplje,
mu vse upe ko zrel sad oteplje,
a on mrk je ko te skale sin —

Kleplji, kleplji, kládivo težkó,
sekaj rano za skelečo rano,
morda pa srce pozabi vdano,
kaj, kako da je nekdanj bilo.

Da bil srečen sem nekdanje dni,
da življenje se mi je smejalo,
da srce mi srečo je sanjalo —
kam mi blodiš, misel grenka ti?

Kleplji, kleplji, kládivo težkó,
in zabij v skalovje vse spomine,
naj v srce njih soj mi več ne sine,
naj srce mi nema skala bo.

Pri sođnji.

Sodnik: „Kaj pa imate nasproti svojemu sosedu?“

Tožnik: „Nasproti svojemu sosedu imam vrt in tja zahaja moj sosed jabolka krast.“

Seveda!

Krčmar opazuje pri večerji gosta ter mu pravi: „Lepo sem Vam ugodel, gospod Jedež, ne-li?“

Gost: „Seveda, saj še od včeraj nisem večerjal.“

□□□

KOMPOLJSKI:

POGLAVJE O ZAPRAVLJIVOSTI.

Človek toliko velja kolikor plača. To pravilo je danes bolj v veljavi kakor kdarkoli. Vse gleda le na denar. Kaj se svet briga za notranjost človeka, za dušo in srce; samo da ima denar, pa ima ugled, spoštovanje in veljavo. Kdor pa nima premoženja, ta tudi nima mnogo veljave; pa naj si bode še tako pošten in pravičen. Le malokdo ga pozna in ceni po njegovi vrednosti. Je pač resničen pregovor, da je denar sveta vladar.

Kakor je s posameznikom, tako je s celim narodom. Posameznika spravi njegov denar ali premoženje do veljave. Navda ga pa tudi s ponosom in samozavestjo, češ, kaj mi pa morete, uboge pare, jaz imam nekaj pod palcem. Kdor pa nima ničesar, tisti tudi nima poguma. Začne se ponižno klanjati, prositi, klečplaziti pred mogotci, četudi ve, da niso mnogo vredni; a imajo denar in radi njega mora upogniti tilnik revež poštenjak pred bogatim ničvrednežem.

Prav tako je pri narodih. Kateri narod je premožen ter živi ljudstvo splošno v blagostanju, tisti je tudi samozavesten in ponosen ter hrepeni po nadvladi nad drugimi narodi. Hoče biti pač gospod nad hlapci in sužnji, kar se mu često posreči. Drugi manjši in ubožnejši narodi pa životarijo tlačeni in teptani po mogočnem sosedu, ki je splezal po njihovih hrbitih in žuljih do bogastva in veljave.

Čuden je dandanes svet. Na eni strani neizmerno visoko ceni denar, na drugi strani pa gleda, da se ga čimpreje iznebi ter ga meče takorekoč skozi okno na cesto. Delavec se trudi in

gara cel božji teden največ ob samem kruhu in vodi, da si pr služi nekaj kronic. Pa pride nedelja, pa mu požre v nekaterih urah ves tedenski zaslužek. Uradnik cel mesec opravlja svoj često ne lahki posel. Pride prvega in v par nočeh zgine večji del mesečnega dohodka. Mladi fantje in dekleta odhajajo z dežele v mesta, rudokope in tovarne, ker je doma zaslužek premajhen, trpljenje preveliko. Tam je delo lažje, zaslužek večji. Mislijo, da si bodo v tujini prihranili v par letih več, nego bi si doma v celem desetletju. Pa preidejo leta, pa se vračajo ravno tisti, ki so odšli pred nekaterimi desetletji tako ponosno in samozavestno v tujino polni moči, polni lepih načrtov in upov na boljše bodočnost, potrti in izmzgani ter praznih rok v domovino. Tujina jim je uničila in izsesala predčasno njihovo telo ter jim otrla dušo. Nekateri se vrnejo, največ jih pa ostane tam, kjer so, ker nimajo sredstev, da bi se vrnili, ali pa so si ohranili še toliko sramežljivosti, da ne marajo doma kazati svojega uboštva. Rajši žive tam zunaj daleč od domačega kraja bedno življenje. — Le malokateri, niti vsaki deseti ne, si nekoliko opomore.

Vse dandanes toži o slabih časih, vsem je premalo denarja. Kaj je temu vzrok? — Ako pa natančneje preišljujemo, moramo priznati, da niso tako slabi časi kakor tarnamo. Časi so še dobri, mnogo boljši morda kakor kdajkoli. Vse se da spraviti v denar, zaslužka si je lažje poiskati, kakor preje. Res je, da so se življenske potrebščine podražile; res je pa tudi, da se delo mnogo boljše plača kakor nekdanj. Če imam na eni strani večje izdatke, imam pa na drugi strani večje dohodke. Tako bi moralo biti razmerje nekako vedno enako. In vendar ni. Kako to?

Naše življenske razmere so se v zadnjih desetletjih korenito izpremenile. Preje je kmet pridelaval ves svoj živež doma, kakor tudi obleko. Kave, riža, sladkorja in še mnogo drugih živil ni poznal. Sedaj jih kupuje splošno za drag denar po trgovinah. Platnena obleka je prirastla moškim in ženskam na njivi, deloma so mu dale ovce zanjo volno. Taka obleka je bila sicer nekoliko okorna, a nosil jo je leta in leta. Sedaj še malokje sejejo lan, redijo ovce. Tudi priprost človek hodi oblečen s fabriškim blagom, ki se mu sicer bolj prilega, pa ga tudi hitreje raztrga. Potem pa razni lišpi in mode, katere so našle pot v zadnjo našo vas do deklet in žen. Marsikako deklet ima večino svojega premoženja v capah. In ob nedeljah ti pride iz uborne kmečke kočice cela gospodična. Kaj jo briga, če rodna kočica kaže rebra v svet, saj ostane kočica doma, ona pa gre med ljudi. Kmečki domovi so ostali nekdanj z zemljo vred skupni. Eden se je oženil in gospodaril, bratje in sestre pa so ostali večinoma pri hiši, kjer so imeli dovolj jela in dela. Sedaj se pa domovi in zemlja večinoma dele med bratje in sestre. Vsak dobi nekaj in tako je nastalo iz enega nekdanj velikega in trdnega posestva sčasoma morda deset ali še več manjših posestnikov, ki imajo preveč za umreti, a premalo za živeti. In tako vse skupaj tare uboštvo ter je pri večini pomanjkanje vsakdanji gost v hiši.

Glavna mōra, ki nas tlači, pa je v tem, da je izginila skromnost v živežu in obleki, ki je še dičila naše dede in njihove očete. Na njeno mesto pa je stopila takorekoč prava potratnost v vsem; potratnost, ki ne vpraša, kje se bode vzelo, ampak ki zahteva mogočno, česar si poželi; kar vidi pri drugih, to zahteva tudi pri posamezniku. Če nimaš kje vzeti, pa napravi dolg. Dolg pa redi sam sebe ter se od leta do leta veča. Dolg je res prava jama, ki je vedno večja in v katero se navadno zvrne brezbrizni gospodar s premoženjem vred.

Svet je postal docela lahkomišljen, zlasti naša odrasla mladina. Nihče se ne vpraša, kaj bo jutri, pojutršnjem. Samo, da ima danes; danes hoče živeti, danes se navžiti navideznih dobrot in veselja. Potlej bo že kako. Dokler sem mlad, čvrst in zdrav, že zaslužim za sproti in več mi treba ni. Kaj pa, če pride starost, če nastopi nenadoma bolezen, ali pa če izgubim službo? Takih zelo važnih vprašanj si ne stavi mlad človek; na to niti noče misliti, ker mu je neprijetno.

In koliko se vrže dandanes po nepotrebnem denarja ven za pijačo, kajenje, tožbe itd. Sosed toži soseda, oče sina, sin očeta in največkrat samo za prazen nič, ali pa za malenkost, ki bi se prav lahko poravnala doma brez potov in stroškov; treba bi bilo samo malo dobre volje in trohico ljubezni do bližnjega na obeh straneh. Če ti eden reče osel, moraš hitro dirjati k sodniji, da ti ta pove, da nisi osel, kar sam najbrže še nisi vedel. — Naš človek je skrajno trden in neupogljiv, kar se ravno kaže pri pravdanju. Neupogljivost je sicer lepa lastnost na pravem mestu, a pri pravdanju se izpremeni v grdo tmoglavost. Takrat se ne smili ne denar, ne premoženje, ne družino samo, da omaga. Pri vseh praznih pravdali se pa navadno uresniči pregovor: kjer se prepirata dva, tretji dobiček ima.

Pa pijače! Koliko denarja se pravzaprav požre. Sicer je to grda beseda, a je docela na svojem mestu. Vedno se najde prilika in povod, da se pije. Piti se mora pri krstu, pri birmi, na dan godu, pri poroki in pri smrti. Človeka takorekoč pri prihodu na ta svet zalijejo, zalivajo ga celo življenje in zalijejo ga še po smrti. In če je kdo vesel, mora iti v krčmo, da zalije svoje veselje. Če si jezen, hajdi v gostilno, da si poplakneš svojo jezo. Če imaš skrbi, ki te tarejo in ti grene življenje, le hitro k pijači, da pozabiš na vse. Če ti postaja dolgočasno, idi tja, kjer je vedno kratkočasna družba. Saj veš, kje jo najdeš — v gostilni. Če nimaš dovolj denarja, da bi se upijanal z vinom, kupi si žganja, da boš še bolj razgrajal ter boš še večja nadloga družini in sosedom.

Potem ni čuda, če se nam Slovencem kar celi milijoni strkljajo po grlu vsako leto. Sicer drugi narodi niso dosti boljši od nas, a kaj nas brigajo drugi. Če drugi drvé v brezno, nam ni potreba. Mi pa mislimo, da moramo vse tako delati kakor delajo drugi. In tako zapijemo Slovenci na leto okroglih sto milijonov kron. Lepe in visoke so te številke. Malokdo si more

prav misliti, kakšen znesek je to in koliko bi se dalo napraviti s tako vsoto. Pa pogledajmo bližje in računajmo. Slovencev so našeli en milijon in štiristotisoč. Lahko računimo, da pije alkoholne pijače samo en milijon slovenskih ljudi. Štiristotisoč lahko vzamemo na nedoraslo mladino, ki nima svojega denarja in ne more piti alkoholnih pijač. Tako pride na vsakega posameznega Slovenca in Slovenko, da zapije letno sto kron. Seveda eni več, drugi manj. Ker je vino predrago, pijejo zlasti nižji in revnejši sloji neko brozgo iz špirta in vode, ki ji pravimo žganje. Žganje je pa prava kuga, ki telesno in duševno mori ljudi ter zapušča za seboj hujši sled, kakor še tako grozovita vojska. In ta kuga se vedno bolj širi med nami. V ptujskem okraju, kjer je ta nadloga zelo razširjena, znosijo Slovenci v eno samo žganjarno v desetih letih dvainpol milijona kron, ali vsako leto približno en četrto milijona.

In kakšen dobiček, kakšen užitek imamo mi od tistih 100 milijonov, ki jih zapijemo vsako leto? Prav nobenega. Če se eno desetino tega denarja zapravi res iz potrebe, devet desetih je pa popolnoma proč vrženih. Za teh devetdeset milijonov si kupimo vsako leto nadlog, prepirov in bolezni sami sebi in svojim potomcem. Ljudstvo hira in peša ter lega v prezgodnji grob.

Sicer nimam podatkov, da bi natančno s številkami dokazal zle posledice, ki jih nam rodi pitje alkoholnih pijač. Sklepamo pa vsaj približno iz sledečega resničnega primera.

Ena izmed najsrečnejših dežel je gorata Norveška. Tam vlada obče blagostanje, pa tudi obča treznost. Od nekdanj pa ni bilo niti v Norveški ne tako. Tudi tam so pili tako ali pa še bolj, kakor pijemo mi sedaj. Zaradi tega so tudi čutili grozne posledice na sebi in svojih potomcih. Izmed tisoč otrok jih je umrlo povprečno tristo že v prvem letu. Torej skoraj tretjina. Kmalu pa so izprevideli, v kakšno pogubo drve. Krenili so na druga pota ter začeli živeti trezno. In kaj so dosegli? Ljudstvo je postalo čvrsto in zdravo. Obča blaginja je rasla. Umrljivost se je manjšala od leta do leta. In sedaj umre vsako leto od 1000 otrok samo 80 do 90 v prvem letu starosti. Preje jih je pa umrlo 300. Kakšna razlika!

Tudi pri nas je zadnji čas, da se začnemo pri pijači „nazaj držati.“ Pa ne tako, kakor delamo sedaj, da še lažje teče po grlu! Vsak, komur je njegov rod ljub in drag, vsak naj gleda sam nase in na svoje znance, da kolikor mogoče omejijo svoje izdatke v vseh ozirih, posebno pa že pri pijači. Zlasti pa glejmo, da naša mladina krene druga pota. Četudi smo majhen narod, vendar imamo še lahko lepo bodočnost. Nevarnost za našo bodočnost je pa v nas samih največja. Narod ni nič drugega kakor velika skupina posameznikov, ki jih veže ista kri in isti jezik. Če so posamezniki čvrsti in trezni, pride to celokupnemu narodu v korist.

GUSTAV ŠILIH:

VODNJAK.

I.

V zatišju mračnih smrek stoji borna kočja Šimnovega Jurja. Začrnela je kočja in okajena, tu pa tam moli izpod razpadajočega ometa kaka preperela lata. Spominja na gnezdo kragulja, nanešeno in nametano skupaj od vseh strani. Zakaj sestavljena je iz vseh mogočih delov matere zemlje. Dolgo vrsto let že stoji tu, baš tako dolgo, kakor so stara mogočna debela, ki se dvigajo nad njo. V nji je bival in domoval rod Šimnov že izza davnih let. Molčeči močni ljudje so bili to, vzrastli in spojeni z gozdom v tesno zvezo. Navzeli so si od njega marsikaj, med drugim tudi precejšnjo mero divje surovosti, ki je bila vsikdar glavni znak rodu Šimnov. V kri in mozeg jim je prešla morala gozda, kateremu se ne gre za poedinca, ampak za vse, za množino. In jeli kdo slab, propade, ne dobi pomoči; le kdor ima v sebi moč ali vsaj njene kali, vztraja, zmaga in se razvije ter povzdigne.

Rod Šimnov je bil tak. Žilav in nasilen. Smolarstvo je bilo njih posel, prevzel ga je sin za očetom, dokler ni vzrasla nova generacija in nadaljevala obrti.

Jurij je bil že iz četrtega roda in bil tak, kakor vsi Šimni, s pomnoženo podedovanimi lastnostmi. Molčeč in mrk, grdega lica, divjega temperamenta pri vsej svoji okornosti. Ali bil je spreten smolar, ki je znal pridobivati na najložji način najlepšo in najčistejšo smolo. Zjutraj na vsegodaj je bil pri svojem delu v gozdu in se vzpenjal po debelih z železnimi kavli na nogah, da je frčala drevesna škorja na vse strani in so bežale po vejah splašene veverice.

Gozd je bil velik, dreves mnogo, smole obilo. In škode baš ni bilo, ali je vsaj nikdo ni opazil; zakaj mladi graščak, posestnik prekrasnih poljan in neizmernih gozdov, je občudoval že dolgo časa v Italiji antično umetnost, a oskrbniki trške natarice.

Jurij se je oženil. Vzel je ubogo, lepo in nesrečno dekle. Katarina je bila najlepša v fari; imela je fanta, ali je šel k vojakom, jo pustil v bedi in sramoti. Izgubil se je v tujini in ona je vzela Jurja, da se je umaknila ljudskemu zaničevanju. Dete je kmalu nato umrlo.

Kakor prej sam, sta tudi poslej domovala oba v gozdni koči; izpremenilo se ni nič, le Jurij je postajal od dne do dne

bolj skop. Ta strast je postala konečno enaka drugi veliki njegovi strasti, ljubosumnosti. Njegove nemirne, majhne, sivkaste oči so Katarino opazovale vsepovsod. Ali tega ona ni opazila in ni čutila. Slično in še slabše se je godilo kmečkim ženam v vasi, ki so jih med tednom možje vedno priganjali k delu in jih ob nedeljah zvečer pijani nemilo suvali in pretepevali. — Enolično življenje jima je teklo. Jurjev obraz je bil čim dalje bolj grd, ali ona je bila pri vsem trpljenju zdrava, jedra in lepa, da so se ob nedeljah pred cerkvijo spogledavali možje s pomenljivimi pogledi, ko je šla mimo in se pogovarjali z nelepimi besedami.

Toda Katarina, kaj hočete, je bila zvesta žena.

II.

Jurij je vstal, da bi šel v gozd k svojemu vsakdanjemu delu. Bilo je to še zelo zgodaj. Ko se je oblekel, si je pomel še enkrat oči, zaspane in sklopljene in pogladil razmršeno brado; nato je šel in stopil k ognjišču, kjer je stal škaf vode in si je plasknil dvakrat, trikrat v obraz ter se obrisal z rokavom.

Postajalo je svetlejše in tam daleč nekje v borovju je vzklikal ljubezni pijan divji petelin, a nad poljem v dolini so se vzpenjali v zrak drobni škrjančki. Trepetajoča pesem je lahko sanjala v višavah in plala polagoma nizdol.

Jurij je stal in gledal. Kako znano mu je bilo vse to in vendar tako novo. Tiha, komaj slutena zadovoljnost je bila v njem. Pripravil je svoje orodje in odprl vrata. Jutranji zrak se je hladno razširjal po zatohli sobi.

Žena je še spala. Zelo lepa je bila. Nekoč je bila bleda, ali žalost je prešla in z njo bledost. Ozrl se je nanjo in se zamislil. — Lepa je in močna. Vsak jo rad pogleda in ni ga moža v fari, ki bi mu je ne zavidal.

„Premlada je zame, starca;“ je pomislil „morda sem storil napak, ko sem jo vzela. In da me je vzela . . . Ej, bila je reva . . . Kako so govorili . . . O, lepo bi bilo, če bi,“ je vzdihnil, „ . . . če bi bilo kaj malega pri hiši . . . Menda je na meni krivda, na njej gotovo ne.“

„Nekaj mrzlega, polzkega je prišlo vanj s to mislijo in ga neprijetno pretreslo in ko da bi se hotel osvoboditi zlokobnega pojava, je pogledal proti solncu, kraljujočemu na modrikasto belem nebu, vselepo in žareče.

„Hem, visoko je že“ se je spomnil in segel na polico po mleko.

Za vruga, ni ga bilo. Menda je pozabila.

„Katra, vstani! Kje je mleko?“

Nič ni slišala, niti zganila se ni, le usta je v spanju nekoliko odprla in zasmrčala. Juriju sta se napeli obe žili na sencih, stopil je k postelji in jo stresel.

„Kaj ne boš čula, kaj ne boš vstala?“ je zavpil in zaklel prav po smolarsko.

Ali niti to ni vzbudilo sladko spavajoče, po težkem delu utrujene žene in v smolarju se je hipoma rodila surova misel. Ves divji je skočil k vodi, zajel jo v črn lonec in jo vlival v njena odprta usta. Zaslišalo se je zamolklo grgranje in piskanje in planila je kvišku, loveč sapo, vsa omotena, ne zavedajoč se svojega položaja.

„Marija in Jezus, kaj pa je?“ je kriknilo iz nje.

Smolar se smejal. Smeh je bil surov in neumen. „Ha, ha... klada zaspana... ha, ha... drugič se pa vzdigni, če te kličem, klada, ha, ha...“

Katarina ga je plašno zrla in ni ga razumela.

„Kje je mleko?“

Prinesla mu ga je, bilo je v omari.

„Opoldne ne pridem, ne kuhaj zame“ je naročil Jurij in odšel s težkimi koraki proti vabečim gozdnim vrhovom.

Žena pa je sedla na posteljo, še vedno ne vedoč, kaj je bilo z njo. Ko pa je zagledala mokro posteljnino, ji je bilo jasno vse.

„Surovina“ je vzdihnila in zajokala v zglavje.

III.

Ko je vse delo pri koči opravljeno, je šla Katarina po vode. Ne daleč je bil vodnjak med dvema velikanskima smrekama. Nizek zid ga je obdajal krog in krog, a nad njim je bilo pritrjeno vreteno. Kakor koča, je tudi on že dolgo vrsto let opravljal Šimnom svojo službo in jih preskrboval z vodo. Kdo ve, kdaj je bil izkopan, kdaj sezidan in obokan? Silna globočina je temno zijala proti modremu nebesnemu oboku in dolgo je bilo treba navijati vrv okrog škripajočega vretena, da si privlekel vedro vode.

Voda je bila čista in prozorna, kakor biseri in čudno dobra. Neizmerni gozd je napajal vodnjak s svojo najčistejšo roso, ki je odtekala vanj globoko pod zemljo po tajnih vodovodih in odprtinah.

Katarina je spustila vedrico v globočino in gledala za njo s topim, brezizraznim pogledom.

Med grmovjem sta se pojavili dve osebi. Mlad gospod z utrujenim, izžitim obrazom je stopal naprej, a za njim krepkovzrasel človek. Lovca bržkone... Imela sta na ramah puške.

„Hoj, žena, dajte nama kaj vode, gospodu baronu in meni!“ je zaklical krepkovzrasli in stopil k nji.

„Martin“ je rekla ona, ko ga je pogledala in obledela, da so pomodrinele drobne žile na sencih.

„Glej, glej, kaj si ti?“ je dejal lovec s posiljenim glasom in ji dal roko. „E, saj res! Pripovedovali so mi v trgu, da si vzela Jurja, onega grdega smolarja. No, in kako se ti godi?“ je zaključil z vljudnim glasom.

„Teга vprašati nimaš ti pravice“ je odvrnila trdo in neizmerno zaničljivo.

„Kdo je to?“ je vprašal mladi gospod in z zanimanjem opazoval polno postavo, ki je stala pred njima.

„Moja nekdanja ljubica,“ se je zasmel lovec in pristavil nemški: „Dolgo je že tega; naveličal sem se je in jo pustil!“

Smolarjeva žena ni umela, kaj je povedal, ali instinktivno je čutila pomen njegovih besed. Rdečica sramu ji je pobarvala lice; zadela je naglo vedrico na glavo in odšla z brzimi koraki po mahovnati poti, okrenivši glavo še enkrat s pogledom polnim prezira. Njena polna postava se je enakomerno zgibavala in v ritmičnih sunkih so ji odletavala krila.

„Lepa žena,“ je rekel zamišljeno baron. „Spominja me na florentinske cvetličarke. Ej, to so bile vročekrvne devojke, vročekrvne in divje. Toži se mi danes po njih . . .“

„Milostni gospod, če imate v tem oziru kako željo, vam je lahko ustrezno“ je namignil Martin pomembno in s priliznim glasom. Baron ga je pogledal.

„Bilo bi zabavno,“ je menil.

IV.

Čisto tiho, skoro neslišno je šumel gozd. Vrhovi so se nagibavali drug k drugemu in šepetali. Pod njimi je bila črna tema, vseokrog se je splazil mrak in pregnal vriskajoče žarke in svetlobo daleč preko gora, ki so vse temne, skoro črne stale s silnim veličanstvom na daljnem zapadu.

Ob poti, ki je vodila vsa razdrapana in od dežja razjedena v vas, je stala mogočna lipa sredi gostega grmovja in mladih kostanjev in polnila ozračje s krepko in prijetno vonjavo.

Pod njo je stal človek, skoro skrit v temni senci; le nekoliko temnejše od mraka so se odčrtavale konture njegovega telesa od debla. Zgoraj med vejami je zašustelo in tiha senca je splavala po zraku proti vasi.

Koraki, tihi in boječi, kakor bi se obotavljali stopati dalje, so se začuli in pesek je zavriskal pod okornimi čevlji.

Človek pod lipo jo stopil iz sence prihajajoči ženski nasproti, prijel jo za roke in objel.

„Prišla si, ljuba Katarina; hvala ti, hvala!“

Ona je zaihtela. — „Da, tu sem, ali nekaj mi pravi vedno, naj grem nazaj, nazaj . . . da je napačno in grešno, da sem prišla. Moj Bog . . .“

„Ne bodi nespametna,“ se je zajezil on. „Glej, mlada si in lepa, tvoj mož je surov in star. Srce ti želi biti srečno, ali ob njem se ne bo ogrelo. Ljubi mene, kakor te tako neizrečeno ljubim jaz in živi . . . dokler si mlada, dokler je čas . . .“

„Toda vest, vera in postave,“ je ugovarjala ona plašno in gledala k njemu z očmi polnimi ljubezni.

„Ah, kaj to?“ je rekel prezirljivo in samozavestno.

In prižel jo je k sebi in pozabila sta na vse.

Poleg orjaškega debla mogočne lipe se je nenadoma pokazala senca in dvojje ognjenih očij je strmelo v temino . . .

V.

Katarina je okopavala majhno njivo, ki je bila nasajena s krompirjem. Popoldansko solnce je ležalo s svojo bleščečo vročino nad poljano v nemi veličini.

Sključeni hrbet jo je bolel, a še bolj jo je bolelo v glavi. Kakor da bi ji kdo neizrečeno hitro vrtal in klesal po možganih. Oči so ji bile globoko vdrte, a pod njimi temnomodri zarezi, ki sta delali obraz bledejši, nego je bil v resnici.

Katarina je mislila in nekaj težkega je bilo v njeni duši, nekaj skritega, neznano groznega; in ob pričakovanju temne slutnje ji je utripalo, srce, kakor en sam udarec, ki je pretresal vse kosti in mozeg in meso . . . Kakor bi jo prijemal z mrzlo, mastno polzko roko, ji je bilo in nehote je vstrepetala, kakor da ji je mraz.

In vendar se ji je zdelo, da bi morala biti srečna. Ima človeka, ki jo ljubi, tolaži in ji obeta boljšo bodočnost . . .

On, ki ga ljubi tako silno in brezkončno, on zna tako lepo pripovedovati . . . O daljnih prekmorskih deželah, kjer je vse v zelenju in cvetju, kjer bleste po drevesih zlate oranže in se glase ponoči sladki glasovi mandolin . . .

O neskončnem morju, ki šumi svojo večnolepo in večnoisto pesem; o dobrih, o lepih ljudeh, prebivajočih tam . . . In tudi Katarina je zasanjala ž njim . . .

On je bil dolgo časa tam v tujini, ali konečno se mu je zahotelo rodne zemlje in prišel jo je obiskat. Ali ne ugaja mu več . . . Lepše pokrajine je videl tam zunaj . . .

In da ni našel nje, bil bi se že povrnil nazaj, le ona in njena ljubezen ga še zadržujeta . . . Le ona in njena ljubezen . . . Kakor sladek odmev so ostale v njej te drage besede. Kadar ji je pripovedoval z očmi polnimi hrepenenja, sanjajočimi, kakor da je vse to v njem in okrog njiju, se je zdelo, da mora verovati in slediti mu, kamor bi zahteval . . . Ampak v prsih je klujuvala čudna bojazen, da je vse prevara, vse le neizmerna nesreča, ki jo vleče in sili k neznanemu prepadu . . . Streslo jo je . . . Ali vendar mu mora biti hvaležna . . . Tako gosposki in lep, tako čudno lep je prišel k njej, ženi grdega smolarja . . .

Pred njenimi očmi se je vnovič doigral prizor, ki ji je prinesel vso to srečo, to neopisno blaženost . . .

V gozdu je bila. Prihajala je baš od svojega moža; nesla mu bila kosilo. Počasi s sklonjeno glavo je šla po mehki gozdni poti med gostim grmovjem in temnovejnatimi smrekami.

Tedaj je zašumelo v grmovju in Martin je stal pred njo z očmi polnimi nesramnega poželenja . . . Ha, kako se ji je gnusil ta podli človek . . . Nagovoril jo je sladko in prijazno, govoril ji veliko o svoji ljubezni in o svoji nesreči . . .

Vedno jo je ljubil, tudi tedaj, ko jo je moral zapustiti, ko so hudobni ljudje uničili njemu srečo. Jokal je in klel, tedaj, ko je moral oditi, jekal od obupa . . .

VII.

Vodnjakovo vreteno je neprijetno zaškripalo, ko se ga je Jurij dotaknil. Udaril je parkrat s sekiro in zrušilo se je na tla. Potem je vzel težki cepin in začel podirati kamenje, ki je pljuškajoč padalo doli v neizmerno globino. Dolgo je padalo in vsak pljusk je bil sličen daljnemu grmenju. Ko je bil ves zid porušen in je zijala le temna luknja proti nebu, je Jurij nehal in z žuljavo roko obrisal potno čelo.

Veje smrek ob vodnjaku so se skrivnostno stezale in trepetale, kakor v žalosti. Par divjiv golobov se je preneslo z zaljubljenim gruljenjem preko njih. Popoldanska tišina je bila nenadoma motena: počilo je nekje v lesu in stoterno odmevalo od obsežnih debel.

Ogljar se je zdrznil in pogledal krog sebe, plašno in nemirno . . . Majhne oči so sledile napeto vsakemu migljaju vej in se nato pomirile. Zlokoben svit je zasijal v njih.

Ogljar je pogledal na solnce. Nizko blizu planin je že, lenobni cvrčki so začeli prepevati živahneje . . . Temne odprtine, starega vodnjaka ni bilo več, kup venečega zelenja jo je skrival.

Stopil je z opreznim korakom med grmovje in se potopil v njem, a med odprtiniami je zagorelo dvoje očíj.

Zaslišali so se glasovi. — Grmovje je zatrepetalo in se pomirilo nenadoma.

„Tukaj je, Arnold?“

Zenski glas je bil, ki je to govoril ves krotek in ljubeznjiv.

„Tukaj je?“

„Tukaj.“

Med debli sta se pokazala graščak in njegova sestra Vera. Dolgo že ni zrl gozd v svojem področju tako lepega in ljubeznivega bitja.

„Vidiš ni. Zmotil si se in šla sva napačno pot. Ali,“ je pristavila pomirjujoče „saj gozd je tako obsežen in lahko se zmotiš . . .“

Arnold se je flegmatično ozrl krog sebe in pokimal.

„Čakaj, grem pogledat malo dalje naprej.“

Grmovje je zatrepetalo.

„Ne, ti si truden in ne ljubi se ti,“ se je nasmehljala „sama pojdem, ali počakaj me tu. Prav gotovo!“ Majhne dražestne noge so odhitele.

Graščak je zazeהל in se zamislil nekam v daljino, kjer je rosilo skozi smrečje polno zlato-srebrnih kapljic, kakor bi jih precejal skozi sito.

Izza grmovja je prišel ogljar.

„Kdo si ti?“ je rekel gospod in s studom motril njegovo malone živalsko lice.

Jurij je šel bliže.

„Jaz . . . jaz sem Jurij, Šimnov Jurij, ogljar.“

Graščak Arnold ga je naglo pogledal in naredil malomaren obraz.

„Tako.“

Odtrgal je vejico in smukal med prsti sočnate liste in jih spuščal na tla.

„Morda želiš kaj od mene?“

„Prosil bi . . .“

„Govori!“

Jurij je prišel čisto k njemu in oči so zadrževale po graščaku.

„Ti si capin in prešestnik! Zvodil si mi ženo, grajski svinjar . . .“

Presekano je govoril, besede so se mu zatikale v grlu, njegova sapa je bila vroča in razbeljena.

Graščak je prebledel, poteze njegovega izžitega obraza so postale ostrejšje, a potem je zagrabil svoj pasji bič in ga zavihtel nad oglarjem s pretečo gesto.

„Tako si upaš govoriti z menoj, ti pes? Čakaj, pokažem ti!“

Nekaj trenutkov sta zrla nemo drug v drugega ali v prsih se je gibało, vzbujała se je človek — žival, preostanek davnih časov.

Tam med drevesi se je zasvetila bela obleka grajske gospodične in po zraku je poletel njen veseli glas:

„Arnold, pridi!“

„Ne pojdeš!“

V blaznohitrem skoku se ogljar vrgel nanj in podrl na tla; ali graščak se ga je oprijel krčevito z obema rokama in ga ni izpustil. Obe postavi sta se zamotali v tesen klopčič, zakotalili se po tleh in izginili v smrečju. Tiho je postalo za trenutek, ali kakor izpod zemlje je pridrl človeško-živalski krik in pljus, sličen daljnemu gromu je vznemiril ozračje.

Grmovje se je razdelilo in gospodična Vera je prihitela; prestrašeno so strmele temne oči in iskale; ali ko so prispele do mračno-grozečega žrela, skritega med smrečjem, so se zaprle in mehki mah je sprejel ubogo človeško dete v svoje naročje.

*

Gozdna kočja še stoji, ali poznati ni, da je bila nekoč dom ljudij. Samotno je tu in ljudje se je ogibljejo s tajno grozo; in odkar je umrla Katarina, nesrečna žena Šimnovoga Jurja, ni nihče prestopil njenega praga. Le enkrat — bilo je to tedaj, ko je bila tu sestra ponesrečenega graščaka, Vera, s svojim možem, tedaj je še čula človeške glasove. Ali potem je razpadala, kakor da je zapisana prokletstvu.

Vodnjak ne zija več temno proti nebesnim višavam, zakaj krije ga težka kamenita plošča z vklesanim baronskim grbom in nad njo se dviga mramornat križ.

Temnozeleni smreke, vitke jelke in otožni bori vršijo in šume svojo pesem. Gozd je ostal, ni se izpremenil.

ŽALOSTNA PISMA.

Čudno in pretresljivo pismo mi je prinesla danes pošta. Pred mesecem dni je bilo pisano in Bog vedi, če je tisti, ki ga mi je poslal, še na svetu. Pismo je zmečkano, papir zamazan. Diši po krvi in vojski. Takrat se je odigravala zadnja scena balkanske tragedije in morda roka, ki je vtaknila pismo v grobo, navadno kovertu, že trohni v črni, s krvjo napiti zemlji. Zakaj mnogo, mnogo jih je padlo na tem odru, ki se niso več vzdignili, ko je padla te dni opona in končala, upajmo, za vedno — krvavo igro.

Macedonija!

„Na zemlji ležim in ti pišem,“ mi opisuje prijatelj svoje stanje, prijatelj, ki ga nisem videla deset in več let ne.

„Mrtve vojake in oficirje nosijo tod mimo v prežalostne, strašne skupne grobove. Jaz imam malo oddiha, vrgel sem se na tla, ležim na trebuhu in ti pišem te vrste. Nisem niti pogledal, da zemlja pod menoj ne bo krvava... Kdo bi pazil na to!... Včeraj je padlo tukaj okoli nad petsto vojakov, nas Bolgarov in Srbov. In dvatisoč, pravijo, je ranjenih. Kakor goba se je napila zemlja tu krvi...“

Ej, dolga leta so potekla, odkar sva se zadnjikrat videla, jaz in ta, ki mi je pisal to pismo. V Švicarski sem bila takrat. Ravno je delal doktorat v Čurihu, ko sem se spoznala ž njim. Sedela sem v javni čitalnici in čitala slovanske časopise; vse po vrsti: ruske, polske, srbske, tudi bolgarski mi je padel v roko. Takrat me je nagovoril črn študent v svojem jeziku. Jaz sem priznala, zardevaje se, da ne znam bolgarski prav nič, ampak, da sem tako iz dolgočasje vzela časopis v roko...

In po njem sem spoznala celo tadašnje študentsko bolgarsko kolonijo v Švicarski in slišala sem v Čurihu, Bernu, Ženevi zvižgati „Šumi, šumi Marica...“ Kadar je prišel novodošlec, Bolgar, v mesto, se je postavil opoldne, kadar je bilo največ dijakov okoli univerze, na kak vogel ali šel v nasade in zažvižgal „Šumi Marica...“ in gotovo je prišel kak rojak k njemu, ogorvil ga je bolgarski in mu povedal in svetoval vse, kar je potreboval.

Mnogo mi je pripovedoval prijatelj Bolgar o svoji daljni domovini, pripovedoval žalostne povesti, polne groz, krvi, ubojev in ropov. Študentkinja Bolgarka, s katero sve skupaj obedovali, ni imela ne očeta ne matere, ne brata ne sestre, nobenega svoje krvi, vse so ji pobili Turki. Kadar je pripovedovala o tem, so se ji svetile oči v neizmerni ogorčenosti in nehote je stiskala pesti.

Tudi drugi so pripovedovali enake povesti. S škripajočimi zobmi mi je opisoval moj prijatelj, kako je še majhen, komaj

pet let star, bežal z materjo v najhujši zimi iz Macedonije v Bolgarsko, ko so mu Turki ubili očeta in strica in zažgali kočo.

Moj prijatelj je napravil doktorat in odšel v Bolgarsko. Pisal mi je zdaj pa zdaj o svojem dejanju in nehanju, o svojih načrtih, o svojem poklicu, o svoji ženitvi, o ženi in o otrocih, o svojih ciljih in študijah. To dopisovanje ni bilo kdovekaj pogosto in obširno; vendar so pravilno prihajala dva, tri poročila letno iz Bolgarske, točna, malo suhoparna ali odkritosrčna in ne brez neke posebne prostodušne topline. Tako, kakor si pišejo navadno sorodniki. In res, krog ljudi, s katerimi ste preživeli nekaj lepih, svetlih mladih mesecev, s katerimi ste skupaj se učili, navduševali, skupaj peli, hodili na sprehode, v gledališče, vozili se po jezeru, to je kakor rodbina. Nikoli jih ne pozabiš. Mnogi se spremenijo tekom let, izstopijo, izgubijo se, ne da opaziš, zaostanejo ali krenejo na druga pota na levo in na desno. Ampak oni drugi, tisti, ki so si ohranili v dušah in v srcu malo tople mladosti, malo njene lepote, njenih sanj, ki s sivimi lasmi pogumno korakajo za praporjem nekdanjih idealov, ti se primaknejo sčasoma vedno bolj skupaj in niti leta, niti oddaljenost ne škodi njihovemu zvestemu in genljivemu prijateljstvu.

Ko je lansko jesen počila na Balkanu vojska, so začela pisma iz Bolgarskega prihajati pogostejše in pravilnejše. Na slabem papirju so bila pisana v naglici, zmečkana in polna madežev, mnogokrat samo s svičnikom načečkana. Pripovedovala so mi o trpljenju in strahotah vojske, o strašni smrti tisočev, o močvirjih in snežnih viharjih na Čataldži, o Drinopolju, o nepetosti dolgih, brezdelnih tednov, o nestrpnem pričakovanju miru. Potem je prišlo pismo v elegantni kuverti iz Sofije, polno zadovoljstva, zmagoslavja. To je bilo par dni pred strašno, bratomorno vojsko med Srbi in Bolgari, takrat, ko sta bili Lila Burgas in Kirkilisa še bolgarski in vsa prostrana široka zemlja do Čataldže, tega zadnjega ščita pred Carigradom. Ali še tisti teden sem dobila zopet par kart, pisanih v nervozni brzini, ki so javljale pohod v nove bitke . . .

In potem dolgi molk . . .

Še le danes zopet pismo, staro en mesec, ki je Bog ve kje počivalo in čakalo te štiri usodepolne tedne, predno je dospelo v moje roke. Žalostno pismo, pisano, kakor iz neizmerne daljave, nekako tuje, čudno, vzbujajoč v srcu neki strah . . .

„Neizrečeno obžalujem, da sem moral iti v to vojno,“ piše prijatelj. „Srce se mi stiska, kadar moram zapovedovati svojim ljudem, da streljajo na nasprotnika, ki je bil še nedavno naš zaveznik in čegar jezik skoro popolnoma razumemo.“

Potem sledi nekaj domišljivih in prevzetnih opazk o Srbih, opazk, ki jih je osoda spremenila že v krvav posmeh . . .

„Srbi imajo sicer izvrstno artilerijo, ali drugače so mnogo bolj slabi vojaki, kakor mi. Niti približno ne tako pogumni. Večji plašljivci so od Turkov . . .“

Spomnila sem se na starega pesnika Vazova, tega bolgarskega Homerja, ki je zaslepljen, pijan zločinskega navdušenja z donečimi verzi klical Bolgare v vojsko na brate, ki je z zadnjim ognjem starca v grozopolnih, strupenih in zastrupljajočih besedah netil sovraštvo v srcih bolgarskega naroda proti srbskim bratom . . .

Pred par dnevi še le so dospeli sem sofijski časopisi iz onih dni, ki jih samo kratek mesec loči od danes. Štiri tedni, v katerih se je odigrala tragična, pretresljiva usoda bolgarskega naroda. Danes nam javljajo vesti iz Balkana strašno ponižanje, neizmerno, neopisljivo bedo Sofije in cele Bolgarske. A ta kup komaj trideset dni starih časopisov so polne himn bahatega napa, prešerne prevzetnosti. Mrzla groza se dotika naših src . . .

O! peklenško grandiozna zloba usode, slučaja! . . . Kdo je ta strašna, potuhnjena in hudobna sila, ki se je kockala s stotisoči, z narodi, hladnokrvno, z režečim posmehom?! . . .

Tako blizu, kakor so stali Bolgari pred Carigradom, tako blizu so stali nekdanji užaljeni prijatelji, čez noč spremenjeni v krvne sovražnike, pred Sofijo, lačni maščevanja . . . Le da Sofija ni bila opasana s Čataldžo, da je bila brez varstva in obrane, skoraj, skoraj že na milost in nemilost izročena prebritkemu ponižanju . . . Sofija, pred štirimi tedni stolica zmago-slavnega naroda, ki ga zveličeval cel svet . . .

Drinopolje, tako krvavo, tako srčno, smrtno pogubno, tako ponosno in radostno osvojeno, slavno premagano, slavno priborjeno, je zopet v turških rokah. In zastonj trohni okrog in okrog tisoče in tisoče trupel padlih bolgarskih in srbskih junakov. Zastonj so umirali v navdušeni, sveti požrtvovalnosti! Zastonj!

„Prokleti, stokrat in tisočkrat prokleti tisti, ki so zakrivali to zadnjo prestrašno vojsko!“

je zapisal prijatelj pred štirimi tedni v to pismo, ki je morda zadnji glas od njega. Že morda leži roka, ki je napisala te besede, v črni zemlji . . .

O, Macedonija! Krvavo jabolko večnega prepira med sovražnimi brati! Vroče željena, krvavo osvojevana zemlja! Uničena, pomandrana! Strašne razvaline tvojih vasij in trgov leže zapuščene in opustošene pod prostranim tvojim nebom. Polja potepšana, s krvjo poškopljena, s trupli posejana. Studenci in potoki in reke zastrupljene z mrhovino stotisoč konj, volov. In sinovi, hčere tvoje pomorjeni od vojsk, od lakote in bede, od kolere in stoterih boleznij . . . Kdo ve, če ti bo kri, v strašnih potokih izlita na te, kdaj rodila mir, ki ga potrebuješ, da daš otrokom svojim, kolikor ti jih je še preostalo od stoterih vojsk, kruha in blagostana in prosvete?! . . .

O, Macedonija! Ali pa boš s še odprtimi, še nezaceljenimi ranami predmet in cilj novih bratomornih, pregroznih bojov?!

„Lansko leto,“ piše prijatelj, „v začetku balkanskih bojov sem bil še mehak, kakor otrok. Moje srce je bilo občutljivo, nisem imel še moči hladno in brezčutno gledati grozote okrog sebe. Ječanje ranjencev mi je rezalo v živo dušo in nisem mogel gledati brez solz pokopavanje mrtvecev v prežalostne vojaške grobove. Oh, kako so strašni in mrzli in žalostno bedni ti vojaški grobovi! Brez krste v črno, neusmiljeno, umazano zemljo, gnjusnim črvom v hrano. Po deset, po dvajset, po petdeset v en sam prežalosten grob, gola zemlja na obraz, roke . . . Rodovitna polja to čez par let . . . Kolikrat sem se zjokal nad temi grobovi.

Zdaj pa sem trd in brezčuten. Nekaj strašnega me je prevzelo, mrzla ravnodušnost. Na vse se navadi človek, na najstrašnejše, na najžalostnejše . . . Danes zjutraj je umrl srbski vojak pred mojimi očmi. Pospravljali smo bojno polje . . . Pobirali smo ranjence, pokopavali mrtve. Dva sanitetska vojaka sta ga nosila mimo mene in ker je prenehal vzdihovati, sta menila, da je pač umrl in da ga ni vredno nositi v sanitetni šotor, kjer je bilo itak že vse zdavnaj prenapolnjeno. Položila sta ga na tla in jaz sem pristopil, da se prepričam o njegovi smrti. Ko sem mu segel pod suktnjo na prsa, res nisem več začutil udarcev srca. Res je bil mrtev. A nekaj mi je zašumelo pod roko in našel sem ta dva pisma, ki ti ju pošiljam. Ne morem jih nositi s seboj, morda bom sam že jutri delil usodo srbskega vojaka. A proč vreči ju tudi nekako ne morem. Ne pusti mi srce, čeprav taka sentimentalnost danes, ko zakopujemo toliko, toliko mrtvecev, ni na mestu. Pošiljam ju Tebi, napravi Ti s temi papirji, kar hočeš. Nekoliko sta raztrgani od krogelj, ali morda ju boš vendar lahko čitala.

A jaz, jaz Te lepo pozdravljam! V par dneh morda bo že vojske konec. Mi moramo zmagati in lahko bomo zmagali . . .“

Bridko sem se nasmehnila. Motil se je, strašno se je motil. Niso zmagali . . .

Oprezno sem razgrnila zmečkana, z modrim tintnim svinčnikom okorno popisana pisma. Tesno mi je bilo v duši.

Prvo pismo je datirano še od 17. januarja. V njem piše neki Gjuka Gjukić svoji ženi Radojki, da še živi in da je zdrav. In želi, da bi bila tudi njegova žena Radojka zdrava. Naj mu takoj piše. In naj mu naznani, kje si je izposodila tiste štiri dinarje, o katerih mu je pisala v zadnjem pismu. In če jo bodo klicali na občino zaradi davkov, naj le reče, da počakajo, dokler pride on, njen mož domov, on bo že vse uredil. In zaradi drv naj na vsak način vzame koga na pomoč. A drugače se naj nikogar ne boji: „Samo jaz sem tvoj gospodar.“

V celem pismu ni niti ene mehke, tople besede o ljubezni in vendar je pismo polno čustva in ginljive skrbi za ženo. Vsak stavek začenja z besedami: „Žena Radojka...“ Niti enkrat „draga“, „ljuba“, „dobra“ Radojka in vendar vedno Radojka, Radojka...

Drugo pismo je pisano 14. junija pri Kumanovem. Mogoče je oni Gjuka Gjukić že po zimi padel od turške krogle, a drugi, ta, ktere ga je videl moj prijatelj umreti, ta je vzel pismo prijatelja in ni imel priložnosti, da ga odpošlje domov v Srbijo. Ta se je imenoval Živko Dobričić in piše očetu in bratu. Piše, da ga je poslal zdravnik v Kumanovo in kumanovski zdravnik zopet nazaj diviziji.

„In zdaj, kakor bodo zapovedali... kakor opali puška...“

Ta piše od srbsko-bolgarske meje in ponavlja vedno zopet in zopet svoj pozdrav očetu in bratu in prosi vedno na novo, naj mu oče in brat takoj, takoj odpišeta. In družega ni nič v pismu, le skoro vsaka druga beseda „otac i brate“.

Poslala bom obe pismi v Srbijo, da bodeta morda vendar našla svoj cilj in se ne bodeta zgubila, kakor tisoč, stotisoč drugih pisem, pisanih to žalostno leto doli na Balkanu. Nerodna, kratka pisma iz žalostnih, raztrganih src v smrtnih slutnjah jecljana, okorna in uboga, ki se Bog ve kje valjajo po pustih bojnih poljih, poteptana v črno, okrvavljeno zemljo, pokopana v zapuščene, puste balkanske grobove s tistimi vred, ki so jih pisali... Priprosta, ginljiva, žalostna pisma, kakor krik, zaklican iz tesne, trepetajoče in trpeče duše v daljavo in kakor obupan krik v samoti umirajoča...

Iz višje dekliške šole.

Doslednost.

Učitelj: „Gospodična Malika, povejte mi kako proporcijsko število z „fraj“ glave.“

Učenka: „Tako, gospod učitelj! Jaz imam 18, moj bratič Gregec pa 26 let, skupno proporcijsko število je 44. Ali to ni lepa proporcija?“

„Moj mož je tako zagrizen vegetarijanec, da niti ne dovoli, da rabimo v kuhinji omelo iz prasičjih ščetin, temveč moramo rabiti samo brezove metle.“

PESEM O AJDI.

Ajda bela je zacvetela, devojka vesela pesem zapela: „Cvetke prelepe, polja kras,	srpi so brušeni že za vas. Aj dico žele bomo drobnó, pesem si pele radostno.“
--	--

Že odcvetela
in dozorela
ajda je bela.

Mlada zdaj žena
aj dico žanje,
črno to zrnje,
kot njene sanje...

□□□

Dr. D. PANÝREK:

TOŽBARJI.

Čim bolj ozko je duševno obzorje človeka, tem večje mesto zavzema v tem krogu oseba dotičnega človeka in tem lažlje se pripeti konflikt med njim in društvom. Omejena pamet in domišljavost stopajo roko v roki in tvorijo najboljši temelj za — tožbarje.

Feuerbach piše v neki svoji knjigi: „Domišljivi človek tako visi na svoji domnevani pravici in ta pravica je tako zrasla z njegovo častjo, s celo njegovo bitostjo, da vidi v svoji otrdeli svojeglavosti v vsakem napadu na svoje prepričanje napad na svojo osebo. Ne more si predstaviti, da bi mogla biti pravica drugačna, kakor si on misli in ker se o vsakem domišlja, da mu mora biti njegova pravica tako jasna, kakor njemu samemu, se mu zdi vse, kar se dela in govori proti njegovemu prepričanju, kakor hotična in jasna krivica.“

Tako se izražava Nemeč, malo nerodno, ampak resnično.

S tem, da se nekdo toži, še ni tožbar in če je, še ni zaradi tega duševno abnormalen. Bilo bi zelo komodno tako soditi, ali marsikomu bi se zgodila krivica in marsikteri lopov bi dosegel svoj cilj, če bi, čuteč se v krivici, proglasil svojega nasprotnika za duševno bolnega tožbarja. Trmoglavost in nepopustljivost še niso duševne bolezni. Ti kmetje, ki so zaradi kake malenkosti zatožarili cela svoja posestva, imajo poleg svoje trme v svojem značaju marsiktero plemenito potezo. Samozavest in nepristopnost se pojavljata tudi pri duševno popolnoma zdravih ljudeh. Celi stanovi so pri nas tako vzgojevani, da padajo v pogrške, domišljajoč si, da imajo samo oni prav in drugi nihče. Mnogi vekovi so to zakrivili — še dandanes so v nekterih državah nekatere narodnosti manj cenjene in večkrat popolnoma bezpravne. Sicer pa smatrajo nekteri kmetje tožbarijo za neko

igro in kakor zakartajo celo imovino, tako jo tudi zatožarijo, ne da bi bili ravno psihopati.

Moderno pravo ima temeljno pravilo, da si nihče ne sme krojiti pravico sam.

Včasih najnedolžnejši pravni spor daje povod, da se razvije v človeku tožbarstvo najhujše vrste. Sodnija je odbila zahtevo tožitelja ali obsodila toženca. Nova tožba nastane, nov neuspeh — in kverulant — tožbar je gotov.

Ti tožbarji postopajo vedno enako, tako da se njihov način določi lahko že naprej. Najprej si preskrbe nekako znanje zakonov, ki jim daje orožje. Njihove mnogoštevilne vloge so sam paragraf in citat, ki imponirajo bolj s svojim številom, kakor s svojo pravilnostjo — tožbarji se jih poslužujejo zelo enostransko. Vse vloge na oblasti morajo biti rešene in če so vprašanja in pritožbe še tako nezmislne, tožbar dobi vsekakor v vsakem slučaju odgovor. To je voda na njegov mlin. Da je bila njegova vloga odbita, to ga ne moti, — narobe, odgovor mu je dal povod, da ga zavrne — navadno stori to že v drugem tonu, na surov, nevljuden način. Kako fin zna biti tak tožbar proti sodišču, kaže slučaj, ki ga opisuje nemški sodnijski izvedenec, zdravnik Casper: „Največjim lumpom in največjim banditom! Ako se Vam zdita komisija in ogled pri meni potrebna, dovoljum si sleči hlače in srajco, pa imate priložnost, da me zadaj in spredaj ogledate, morda boste našli fiksne ideje.“

Tako naravnost sicer ne govori vsak, prej ali slej pa postane slehern surov in razžaljiv.

Svoje nazore smatrajo za edino prave in vsako sumnjo za razžaljivo. Pri sodniji pa so jih odbili in to se jim zdi hotična krivica, ki si jo tolmačijo s komplotom in podkupnino. Kdor ni ž njimi, je proti njim, sodnik, ki jih je zavrnil, je njihov sovražnik, mora biti podkupljen in krivoprisežnik in zaslužno je in dobro, da jim tožbar pove to v obraz. Tako se grmadijo okrivljenja, tožbe in obsodbe tožbarja zaradi razžaljenja časti. In zdaj se vali slučaj hitro nizdol. Tožbar išče utočišča pri časopisih, piše pamflete, obrača se na samega cesarja za pravico. Če se mu uspeh tudi tu izjalovi, bo tožbar tudi cesarja dolžil, da z drugim drži in da je krivičen.

Zanimivi slučaj tožbarstva riše prof. Pelman. Opazoval je že očeta, ki je mislil, da mu je storil državni sodnik krivico in se je tožaril zaradi tega do smrti in zapravitel na tožbe celo svoje premoženje. Po njegovi smrti je počivala stvar dolgo vrsto let, dokler jo ni oživil spet sin umrlega tožbarja. In sin je sledil popolnoma korake svojega očeta, samo bolj energičen je bil, — streljal je na državnega zastopnika.

Celo dejanje in mišljenje tožbarjevo je vpreženo v službo njegove strasti. Svojo okolino sodi samo v dva tabora, eni so prijatelji, ki pritrjujejo njegovim nazorom, drugi so sovražniki, ki so drugačnega mnenja. Njihov spomin je posebne vrste, datume

in številke tožb in odlokov vedo popolnoma pravilno povedati, vsebino pa vselej malo po svoje obrnejo, kakor jim pač prav pride. Ta okolnost razlikuje tožbarja od lažnjivca, čeprav v tem slučaju tudi hotimična laž ni popolnoma izključena. Kadar opazujemo, kako strastno deluje ta ali oni tožbar proti svojim lastnim interesom, spoznamo, da to ni ogorčenost kakšnega fanatika pravice, ampak jasen pojav omejeno pokvarjenega duševnega zdravja, bolezn zdrave razsodnosti, ki se tiče le smisla za pravico. Vzgoja in izobrazba ste duševno zdravemu človeku trdna opora, da se ne da zavesti k pretiranosti zaradi svoje domnevano oškodovane pravice — on spozna, da njegova pravica ni bila užaljena, tudi če se toži in neuspeh tožbe zapusti v njem jezo na nasprotnika in sodnika; pred samim seboj vseeno prizna, da ni imel prav. Takih mislij pa tožbar ni sposoben, njegova logika je drugačna; on gre za svojim ciljem in noben nasledek, ki ga imajo njegovi nezmisljeni čini, ga ne odstraši: zgubljene pravde, stroški, kazni, popolen pogin. Sodnija v Düsseldorfu je morala zaradi enega tacega neumornega tožbarja razpisati še eno mesto sodnijskega avskultanta, — tako so se gromadili akti zaradi njegovih tožb. V procesu neke Hegelmeyerjeve so tehtali sodni spisi čez en stot.

Ni lahko vselej spoznati, kaj je v takih tožbarenjih duševno zdravega in kaj ne. Zalostni slučajji pa so to skoro vselej in boljše je potrpeti kakšno majhno krivico, kakor se spuščati v osodepolne pravde, katerih ni kraja ne konca in ki pripravijo človeka tolikrat ob vse, ob premoženje, ob čast in poštenje, ob zdravje in večkrat tudi ob pamet.

ANTON ZAJC:

DROBNE POVESTI.

Dobrotnik.

Gostili smo se imenitno!“ je vskliknil Marko Gruden, znani podjetnik iz Mesarske ulice, ko se je s svojo ženo in hčerko vračal od nedeljskega izleta nazaj v mesto.

„Res, tako slastne pečenke ne dobimo v vsaki gostilni,“ je dostavila žena.

„Eh, pa vino! . . . Kar razgrelo me je.“

„Saj te je lahko! Šest polovic smo ga naročili; večinoma je potekel po tvojem grlu, mene in Milko si pa napajal z minevalno vodo.“

Gruden je preslišal pikro opazko žene. S svečanim glasom velikega človekoljuba je nadaljeval: „Sedaj, ko smo okrepčali telesa, skrbimo še za blagor naših duš . . . Hčerka!“

„Česa želiš, papa?“

„Tu imaš dva krajcarja: enega vrzi v nabiralnik pri znamenju, drugega pa daruj slepcu, ki stoji ob razpotju.“

Marko Gruden se je zadovoljno zibal dalje v zavesti, da je tekom dneva v polni meri zadostil dolžnostim poštenega moža.

K tej povestici moram pripomniti, da imamo v naši domovini mnogo Grudnu podobnih dobrotnikov, a kljubu temu se še najdejo nezadovoljneži, ki pravijo, da smo sami egoisti in požeruhi.

Rodoljub.

Stara povest, ki se vedno ponavlja v raznih variacijah.

Bilo je nekega zimskega večera. V večji mestni gostilni se je nahajala družba gospodov, ki so se z vinom in govori navduševali za narod. Najglasnejši med njimi je bil Janez Slama. Mladi mož je v izbranih besedah klical prokletstvo nad ohole tujce in renegate. S ponosom se je trkal na s trobojnim znakom okrašena prsa ter svečano prisegal večno zvestobo domovini in splošni bojkot sovragom.

„Bravo! Živijo! Takih potrebujemo!“ so klicali njegovi tovariši ter ga med petjem vseslovanske himne nosili po sobi. —

Deset dni pozneje se je dogodila pretresljiva nesreča in Slovenija si je zakrila svoj obraz s črnim pajčolanom. Janez Slama se je namreč seznanil z neko gospodično ter je pri tej priliki izgubil svoj trobojni znak. Iskal ga je že povsod, a brez vsakega uspeha. Ker je oče njegove izvoljenke premožen tujec, je dvomljivo, da bi ga še kedaj našel.

Srečanje.

Na cerkvenem pragu sta se srečala dva človeka. Prvega so nesli h krstu, drugega pa od poslednjega blagoslova v jamo. Prvi na delo, drugi po zasluženo plačilo. Ljudje so gledali to srečanje, ne da bi vedeli, kaj se je zgodilo. Skrb za blagor teles jim je zasenčila pogled, da so tavalili v temi nezavednosti.

In tisti čas je prišel mimo popotnik in je vskliknil:

„Ljudje božji, poglejte, kaj se je zgodilo! Srečala sta se življenje in smrt. Na cerkvenem pragu sem videl dve senci, ki sta se v znamenju svetega križa pobratili.“

Ljudje so se topo smejali in klicarja motrili s sumljivimi pogledi. Naposled so ga prijeli in zaprli v blaznico.

ANTON ŽUŽEK:

JESEN ...

Jesen se zavila je v težke meglé
na moja okna dež prši,
nem poslušam — in v samotno srce
so spomini prišli.

Moja duša jih je vsa polna
in trudna ura večerna
in pesem dežja, jesensko bolna
jim je družica verna.

JOSIP N.:

ŠTUDENTJE.

V osmi šoli v Gorici je upeljal gospod razrednik po vzgledu najmodernejših držav šolsko občino. To občino so tvorili fantje, ki so bili navdušeni za vse lepo in blago, resni in pametni, ako je bilo treba, toda navdušeni tudi za vsako lahko-miselnost in razposajenost, ako so pričakovali od nje zabave.

V mesecu decembru je pritisnil mraz in stisnil malo profesorja nemščine, tako da je moral žalibog ostati doma — fantje pa hvalabogu brez njega v šoli. Ker se nikomur ni ljubilo v mrazu ven na cesto, so ostali vsi v razredu pri gorki peči. Tedaj je prijel župana šolske občine „pet minut“, stopil je na oder in začel:

„Tovariši! V vsakem mestu in v vsaki večji vasi ustanavljajo gasilna društva, zato moramo tudi mi, ki želimo blagor in srečo človeštva, ustanoviti tako društvo v naši občini, ker nihče ni varen pred ognjem, najmanj pa mi in naša srca, ki so iz take snovi, da se ob najmanjši iskrici vnamejo. In koliko iskric leta po mestu! Izza vsakega kota, izza vsakega okna švigajo iskre, švigajo strele in nam grozijo z ognjem in pogubo. Mislim torej, da pozdravljate z veseljem moj predlog.“

„Živio! Pozdravljamo!“ zaorijo vsi v upu, da se bodo zabavali.

„Dobro, tovariši! Najprej je treba, da izvolimo odbor. Ker je uspeh vsakega društva odvisen v prvi vrsti od dobrega odbora, moramo gledati, da izvolimo sposobne može. Za načelnika, mislim, da ni nihče bolj sposoben od tovariše Viktorja, ker ta bil mož na svojem mestu, poln človekoljubja, poln energije, poln ljubezni in veselja do stvari. Ste zadovoljni, da je načelnik Viktor?“

„Smo zadovoljni! Živio načelnik Viktor!“

„Prav je tako! Dalje! Za podnačelnika predlagam tovariša Ludovika, za tajnika Stanka, za blagajnika Avgusta. Sprejeto?“

„Sprejeto!“ zadoni po občini.

„Veseli me, da ste vsi spoznali najsposobnejše može iz svoje srede in jih izvolili brez prepira v odbor. Od teh mož pa upamo in pričakujemo, da se zavedajo svoje naloge in da privedejo društvo do časti in do materijalnega blagostanja.“

Prvi del naloge je rešen, novoustanovljeno gasilno društvo ima svoj odbor. Vsako tako društvo pa mora imeti orodje, od katerega je tudi odvisen uspeh društva. Za prvo silo si moramo

nabaviti vsaj gasilko, avtomobil in trobento, drugo si že pri-skrbimo tekom časa. Gasilka mora biti trpežna in dolga in ker je v naši občini najbolj trpežen in dolg tovariš Anton, predlagam njega za gasilko. Sprejeto?“

„Sprejeto!“

„Pri avtomobilu ne smemo gledati, da je eleganten, ampak da je močan, četudi malo neroden. Za to bi bil po mojem mnenju najsposobnejši tovariš Lambert. Kaj pravite?“

„Živio avtomobil Lambert!“

„In za trobento končno imam jaz sam veselje, ako nimate nič proti.“

„Živio trobenta Jože!“

„Tako ima sedaj društvo odbor in orodje; treba pa je društvnikom tudi vaje. Vaditi se moramo, a ne tako kakor goriški ognjegasci, ki gasijo hiše, katere ne gorijo in plezajo pogumno in brez strahu po njih. Mi hočemo tudi pri vajah pokazati, da se ne bojimo ničesar, da žrtvujemo zdravje in tudi življenje, ako treba, za blagor bližnjega, — mi hočemo ognja, divjega, neukrotljivega. In sicer predlagam za ogenj tovariša Aleksandra. So vsi zadovoljni?“

„Vsi! Živio!“

„Pol ure časa imamo še na razpolago za vajo. Na delo torej za blagostanje in srečo človeštva!“

Začne se vaja. Ogenj se postavi na oder in se skrije za kateder, vsi ognjegasci z orodjem pa se spravijo v zadnji dve klopi. Čez nekaj časa se pokaže izza katedra ogenj in na glas trobente skoči gasilka na avtomobil, ki začne premikati se od vseh ognjegascev obdan proti ognju.

Polni poguma, veselja in pričakovanja, da pokaže vsak, kaj zmore, gredo vsi proti ognju, a kaj se zgodi? Avtomobil je preslab, ne more stopiti z gasilko na hrbtu na oder — in se zvrne pod prvo klop. Ognjegasci pridejo hitro na pomoč, se zberejo okoli prve klopi, vzdigujejo avtomobil in gasilko, nastane krik in vrišč — ogenj na odru pa se reži.

MAŠA J.:

PRIDELOVANJE RIŽE.

Riža je pri vzhodnih narodih, pri Japoncih in Kitajcih in v Indiji glavna hrana prebivalstva. Tudi pri nas v Evropi je riža priljubljena jed, tečna in zdrava, kakor malokteri drugi plod zemlje. V Italiji posebno je riža vsaj enkrat na dan na mizi. Brez makaronov in brez rižota si je težko misliti pristnega Talijana.

V severni Italiji je pridelovanje riže na kmetih glavni do-hodek, obdelovanje rižnih njiv skoro edini zaslužek žensk. Pri-delovanje riže je mučno in naporno. Že meseca marca in aprila se pripravljajo v vaseh lombardijske ravnice na rižno setev.

V Italiji ima kmet malo zemlje, skoraj vse je v rokah bogatih veleposesnikov, grofov in duhovščine. Prostrana zemljišča pa obdelujejo razni podjetniki, najemniki, ki tudi gledajo, da jim ostane čim večji dobiček v žepu. Zato so delavci in delavke na rižnih poljih prav slabo plačani.

V zgodni pomladi že zbirajo najemniki trume delavcev; vasi so v tem času prazne, samo starci in starke čuvajo deco, ki so doma in niso dobili dela v mestnih tovarnah ali niso odšli čez mejo za kruhom in zaslužkom, odhajajo z ženami, komaj da se dela dan, na prostrana polja. Vsaka njiva je obdana od vseh štirih strani s precej globokimi strugami, v ktere je napuščena voda in preprežena čez in čez z brezštevilnimi, plitkejšimi jarki. Iz globokejših jarkov se napeljava voda v plitkejše, tako da je cela njiva eno samo blatno močvirje. Rižino zrno kali samo v močvirju. Dvajset centimetrov visoko stoji voda po teh poljih in njivah in ženske hodijo bose z visoko podpasanimi kislami v ti brozgi in sejejo iz svojih polnih predpasnikov v kolikor mogoče ravnih vrstah rižo v vodo. Po cele dni hodijo tako okoli in sejejo, sejejo v blatno, črno vodo. Vse njihovo dejanje in nehanje, življenje takorekoč je odvisno od te riže in setve in pridelka. Ko je setev dovršena, vrnejo se za nekaj časa domov v svoje vasi, da se odpočijejo, da se zopet malo pobrigajo za svoje otroke in domače, za svoje može in žene.

Potem pride najtežje, najnapornejše delo: „monda“ = pletev. Vroče in soparno pripeka italijansko junijsko solnce na neizmerna, nedogledna, močvirna rižna polja in na ure daleč ni drevesa, ki bi dalo senco razbeljeni glavi. Stotisoč in milijone žab reglja dan in noč in napolnjuje zrak s svojim neumorljivim, zopernim hrupom. Zelene rižine biljke se zibajo nad močvirjem in kakor zeleno morje se razteza ravnica, kamorkoli sežejo oči. In nekega dne se zasvetijo v sočnem zelenilu pisane rute in obleke žensk, kakor cvetlice na travniku. Lep je pogled od daleč, od blizu pa vidiš le muko in trpljenje.

Po pet do deset v vrsti stojijo ženske globoko sklonjene nad zelenimi biljkami in plevejo. Kdor ni vajen tega dela, ne bo razločil plevela od rižine biljke. Z levo roko se opirajo ženske ob levo koleno, z desnico potezajo plevel iz tal. Počasi se pomika vrsta naprej korak za korakom. Ravno tako so stale vpognjene njihove matere in pramatere v močvirju in plele; otroci, hčere in vnukinje so se naučile od njih tega dela. In vsaka, vsaka je morala prestat i v začetku isto: s strašnimi bolečinami otečeje noge in koža se odlupi. Počasi, počasi jenjavajo muke in druga bolj debela, bolj trda koža naraste, neobčutljiva, ki jo ne razgrize tako hitro strupena, gnjila voda rižinega močvirja. In na levem kolenu, tam, kjer se leva roka opira, da se obdrži naprej naklonjeno telo v ravnotežju ter tišči boleče po osem, kolikrat enajst ur na dan, naredi se od pritiska velika gnoječa rana, dokler se telo ne privadi na to, dokler rana ne zaceli, ne pusti za seboj debelo, neobčutljivo oteklino. Trinajst,

štirnajst let stare deklice začenjajo to delo in vsaka mora prestati to mučeništvo prvo leto, da postane sposobna za težko in nezdravo delo na rižinih poljih. Na okopih se sprehaja nadzornik in priganjalec delavk in kriči nad njimi, da se ne spozabijo, ne vzravnaajo vpognjenega hrbta in ne odpočijejo od bolečin. In če beseda ne učinkuje dovolj hitro, zažvižga tudi bič nad glavami in ošvrkne mlado siroto, ki še ni navajena tega dela in trpi pod posledicami strupenega močvirja in nezdravega držanja.

Ej, in koliko stark je med plevicami, koliko šestdesetletnic, koliko mladih mater v zadnjih mescih pred porodom. Treba je kruha!

Miljarde moskitov roji nad zelenimi polji v vlažni sparini močvirja in njihovi strupeni piki povzročajo dolgotrajno malarijo.

Malo se zasluži v treh mescih, kolikor traja delo na poljih, slabo se živi po lombardskih selih. Edino meso skoraj le žabe, ki jih nalovijo otroci, dokler so matere na delu in polenta, večkrat iz pokvarjene moke, ki povzroča strahovito pelagro.

Riž — pri nas skoraj gosposka jed — mnogo muke prizadenejo njegova zrna obdelovalcem in privoščijo le pičel in težak zaslužek.

Primeri.

Kaprol: „Vi Bacek, ne držite puške tako nerodno kakor vegetarijanec puranovo bederce!“

Vestnost.

Predstojnik k uslužbencu: „Vaš prednik je bil jako vesten človek. Ako je na pr. kedaj zbolel, je to napravil vselej le takrat, ko je bil na dopustu.“

Opršal Jožef, grašč. kočijaš, Toužetín, p. Vrbno n. Lesy, 11./VIII. 13: Blagovolite mi poslati 3 kg Vaše otroške moke, ker je nam že zmanjkala in brez nje ne moremo biti.

Pavka Martin, delavec, Mikulčice, Lužice, 30./VIII. 13: Pošljite mi poštno obratno 2 kg otroške moke, ker je res izvrstna. Vsakemu jo priporočim.

Pospířil Ivan, Husovice, 18./VIII. 13: Pošiljam Vam sliko našega Janezka, ki je fotografiran v 9. mescu. Mati ga je samo 2 mesca dojila, potem je bil krmljen samo z Vašo otroško moko, ki mu izvrstno prija. Uvrstite ga, prosim, med Vydrovčane.

Přehnálek Ivana, soproga posestnika parne žage, Prostějov, 24./VIII. 13: Pošiljam Vam podobico našega Urha ter prosim, da ga sprejmete med majhne Vydrovčane. Od 5. mesca je bil prikrmeljevan z Vašo izvrstno otroško moko. Zdaj je 10 mesecev star in papa zdaj samo Vašo dobro kavo in moko, obojno mu prav posebno diši.

Reitmaier V., krojač, Dunaj V., Kohlg., 30./VIII. 13: Pošiljam Vam fotografijo našega ljubljenelega Frančka, ki ga prikrmujemo z Vašo imenitno otroško moko in taista mu hudo ugaja. Fotografiran je v 4. mescu in zdaj v 9. mescu je že shodil. Prosim, da ga uvrstite med Vydrovčane.

Roubal Jožef, tov. delavec, Přívlaek, Poniklá, 12./VIII. 13: Pošljite mi 2½ kg Vaše izvrstne otroške moke.

Růžička Mica, cestarjeva žena, Archlebov na Moravskem, 20./VIII. 13: Pošiljam Vam sliko naše majhne Vydrovčanke in prosim, da jo sprejmete v vrsto njenih drobnih tovaršev in tovarišč. Od 7. tedna sem jo prikrmovala, od 6 mesecev pa redila samo z Vašo otroško moko. Jaz sem pripravljena o izvrstni kakovosti Vašega izdelka, zato Vas pri vsaki priliki priporočim. Naša Jarmilka je živa reklama za Vašo otroško moko. Vedno je zdrava in vesela — zobke je dobila normalno in brez bolečine in v enem letu je že shodila. Zdaj se posladka rada z Vašo gobovo juho, katero jako čisla. Vašo izvrstno žitno kavo pa pijemo ž njo skup vsi ostali domači.

Sojka Anton, Jesenice pri Pragi, 9./VIII. 13: Dovoljujem si Vam poslati sliko naše hčerke Miljenke. Fotografirana je v 14. mescu, ko je že hodila kakor škratec. Kakor kaže slika, ji je Vaša otroška moka prav ugajala. Prosim, da jo uvrstite med Vydrovčane.

Svoboda Ivan Fr., učitelj, Buková, p. Olešnica, 27./VII. 13: Pošiljam Vam podobico enega vojaka iz Vašega regimenta „Vydrova armada.“ Krmimo ga od njegovega rojstva z Vašo otroško moko, ki mu je vselej ugajala. Druge hrane dozdej še ni zavžil. Zdaj je 8 mesecev star, ima dva zobka in hvala Bogu nikdar še ni bolehal. Lahko spančka, je vedno vesel in tako zdrav, da se mu vsak čudi. Prosim, uvrstite ga med Vaše Vydrovčane, da bo živ dokaz izvrstnosti Vašega serijoznega izdelka.

Svoboda Jožef, črevljár, Rovensko pod Troskami, 27./VIII. 13: Dovoljujem si Vam poslati fotografijo naše Lidunke, kateri Vaša otroška moka zelo diši. Zdaj je 10 mesecev mlada, zdrava in čila. Vašo otroško moko kupujemo v lekarni g. Ph. Mg. J. Zicha pl. Rosenfeld, lekarnarja v Rovensku.

Slepička Marica, dimnikarjeva žena, Líbeznic, 11./VIII. 13: Vaša otroška moka se je izvanredno izpričala pri našem Ladjošu. Povzročuje pravilno prebavljanje, česar ni pri vsaki otroški moki. Priložena slika je dokaz, da mu jako ugaja. Je 7 mesecev star, tehta 9 kg in ima dva zobka. Z Vašo otroško moko ga živimo od 3. mesca.

Šefrna Jožefa, por. babica, Příbram, 1./VIII. 13: Dovoljujem si Vam poslati sliko našega ljubega Pepčka, ki je od prvega trenutka svojega življenja hranjen z Vašo otroško moko. Zdaj je 13½ mesca star in kakor se vidi, mu imenitno tekne. Sploh ni bolehal, zdaj pa pije tudi že „Vydrovko“.

Šerá Viktorija, mizarjeva žena, Rakovec, p. Ratimov v Šleziji, 5./VIII. 13: Prosim Vas, pošljite mi 1 kg Vaše dobre otroške moke, ker našemu Radošku zelo tekne in samo Vaša moka ga je ohranila pri življenju. Zbolel je za črevesnim katarom, ko pa je začel uživati Vašo moko, se je stvar tako izboljšala, da je nenadoma ozdravel. Pozneje Vam pošljemo tudi sliko tega malega Vydrovčana.

Šuligoj Janez, premogokop, Zvěřstov, 18./VIII. 13: Pošiljamo Vam podobico našega malega Janezka in prosimo, da ga sprejmete med druge Vydrovčane. Fotografiran je bil, ko je bil star eno leto in na sliki vidite, da mu je moka prav ugajala. Povsod Vas priporočim.

Miladka Vašiček.

Šutova Milada, staviteljjeva soproga, Ogr. Ostrog, 12./VI. 13: Vaša otroška moka naši Zdenki neizmerno prija. Kdor želi imeti zdravega otroka, ta naj z zaupanjem porabi Vaš izdelek.

Tesařík Fr., pekovka, Fridlant n./Ostr. 5./VIII. 13: Pošiljam Vam podobico naših sinčkov, malih Vydrovčanov, Vladimira in Urha. Vladko je star 2 leti in 8 mescev. Po svojem rojstvu je bil hudo bolan, da so zdravniki dvomili o njegovem življenju, zraven pa so rekli, ako ne umrje, da ostane pokvečen ali da bo božjasten. A hvala večnemu Bogu, Vydrova moka ga je izlečila in odtistihmal več ni zbolel. Slika najboljše pokaže, da mu je moka ugajala in s pravilno hrano lahko ohranimo pri življenju tudi slabotne otroke. Mlajšega Urha hranimo pa že od 5. tedna samo z Vydrovo otroško moko, ta je bil dozdej vedno zdrav. Zraven je jako debel. Prvo leto ni užival nič drugega. Še celo zdaj, ko je 16 mescev star, pije mokico trikrat na dan. Nekoliko bolj obširno sem pisala o naših otrokih, toda jaz s tem hočem samo pokazati, da bi ne izgijila svoje dece brez Vydrove moke. Vsakemu priporočim, da hrani svoje otroke s tem izvanrednim izdelkom.

Tuzar Mica, mesarica, Dymokury, 25./VIII. 1913: Pošiljam Vam fotografijo našega Frančka, ki se hrani od 3. tedna samo z Vašo otroško moko. Dozdej ni bolehal. [Fotografiran je v 6. mesecu. Prosim, uvrstite ga v album Vydrovčanov.

Tytelbach A., stražmojstrova soproga, Roztoky pri Krivoklatu, 12./VIII. 13: Usojam si Vam poslati podobico našega Zdenka in prosim, da ga tudi sprejmete med Vydrovčane. Moko, ki smo jo kupovali pri g. K. Nitschu v Krivoklatu, zavživa od svojega rojstva. Prav mu ugaja, saj to tudi slika kaže. Fotografiran je, ko je bil 8½ mesca star. Je jako čil, to je napravila Vaša izvrstna otroška moka.

Vašiček Vincencij, učitelj v Čermni pri Kišperku, 10./VII. 13: Pošiljam Vam sliko naše Miladke. Zdej je 15 mescev stara. Vaša otroška moka ji je prav prišla. Kupujemo jo pri trgovcu Matějku.

Vagner Nina, soproga rač. narednika, Kolomija v Galiciji, 18./VIII. 13: Pošljite mi 1½ kg Vaše otroške moke. Poskusila sem z drugimi mokami, a otrok je zbolel, zato ostanem zvesta Vašemu izdelku.

Zeman Henrika, v Andritz-u pri Gradcu, 7./VIII. 13: Pošiljam znesek K 6— za poslano otroško moko in obenem naznanjam, da naši Veruški neizmerno diši. Žal mi je, da sem Vaš izdelek poznala še-le zdaj, ko je dekletce že 1 leto staro. Zdravnik jo je že trikrat preiskal, posebno zadnji čas je hudo bolehal. Zdej pa opazujemo, kako čudežno postaja krepka. Vaša moka njej neizmerno diši. Vsakemu jo prav toplo priporočim.

Matere!

Ako imate dojenčke, potem nam pišite, da Vam pošljemo vzorec otroške moke. Za poskušnjo Vam jo pošljemo brezplačno in zastonj. ●●●●●

IZVRSTNA MISEL.

(Iz dijaškega življenja.)

Stanovala sva oba v isti sobi. Moj tovarš Vranjek je študiral filozofijo, jaz pa pravdoznanstvo. V sosednji sobi je gospodoval trgovski visokošolec in skrivni ljubezenski pesnik Zmagoslav Velikanovič. Ta je bil že precej star dijak, ki je vstajal iz postelje šele proti večeru. Potem si je hitro umil obraz, posebno oči, oblekel fino srajco z lepim ovratnikom, na prste je nateknil šest prstanov, svoj okrogli trebušček je oblekel v moderni telovnik in dolgo črno moderno suktnjo, hlače pa je bil že prej oblekel. Potem je vzel v roko palico, na glavo si je nateknil že nekoliko oguljen cilinder ter je odšel na izprehod.

Potem pa smo ga videli šele proti jutru, ko se je vračal v svojo sobo, potoma je butnil v naš umivalnik ter padel ponižno na tla pri svojih vratih.

Tako je živel prvih 14 dni v mescu. Potem pa se je način njegovega življenja izpremenil, nič ni pijančeval, malo je jedel, zato pa je tem bolj pesmaril. Prstane in črno obleko je zanesel v zastavljalnico in končno je spal kakor nekdanji Spartanec v prazni postelji ter se je tiščal v svoj stari havelok, blazine je bil namreč že tudi „skril“ v zastavljalnici.

Toda prvi dan v mescu je dobil od starišev denar, razkošno življenje je znovič pričelo ter trajalo 14 dni. Moj tovarš in jaz nisva pravzaprav ravnala drugače. Začetkom vsakega mesca sva živela kakor grofiča. Vsak dan sva si potratno kupila „drago“ kosilo v gostilni, katero smo plačali s 56 vinarji ter sva se pri jedi obnašala utrujeno kakor pristna lahkoživca. Vranjek načelno ni maral za krompir, ki je baje malo redilen, nasprotno pa si je tem bolj privoščil dobrih žgancev. Jaz pa sem se mastil raje z divjačino skrivnostnega izvira.

Zvečer sva živetarila v sumljivi krčmi „pri Lahu“, kjer je naju napajala z laškimi vinom zapeljiva natakaraica.

Toda okoli dvajstega sva že postala otožna. Denarja za „potratno“ kosilo in za slabo laško vino ni bilo več in potrta sva grizla kos suhega kruha, spominjajoč se poželjivo nekdanje najine potratnosti.

Najhuje pa je bilo v zimskem času. V sobi ni bilo zakurjeno in mi sva v tihi obupnosti stradala v mrzli postelji. Šele drugi dan je bilo bolj veselo, ko je nam godrnjava gospodinja prinesla toplo kavo „Vydrovko“, katero sva vselej hlastno izpila. Ko sva se okrepčala z Vydrovko, začela sva loviti stenice, ki jih je bilo kakor drobnih živalic v mravljinjaku.

Proti poldnevu pa je bilo zopet bolj žalostno in nekega dne smo se vsi trije s pesnikom Zmagoslavom vkup začeli posvetovati o svojem neznosnem položaju. Najpoprej smo dognali, da tako ne moremo živeti zanaprej. Vranjek je predlagal, naj vsak, ko dobi od starišev denar, plača v našo skupno blagajno K 10— s tem, da bomo skupno gospodarili ter poskrbeli za

poštenje življenje. Prihodnji mesec smo tedaj začeli. Vranjek je bil blagajničar. Ta je kupil za kosilo Vydrove konzerve, za vsakega je kupil tudi kranjsko klobaso ter belega kruha.

Opoldne smo postavili na mizo orodje za kuhanje v samovarju ter iz Vydrovih juhinih konzerv skuhalih prav izvrstno in okusno juho, klobasa je tudi dišala zraven. Tako smo sedeli vsak dan v zimskih suknjah okoli mize, juha je nas vselej zagrela ter spravila v židano voljo. Vsakokrat je nam bilo tako prijetno, revščina je izginila, prav smo jo pogodili!

Juha je bila vselej neizrekljivo dobra. Že ta je nam malodane zadostovala, a zraven smo imeli še vedno kranjsko klobasico in kos belega kruha.

Ko si zdaj spominjam tega dijaškega nekdanjega življenja, lahko rečem, da smo od tistega časa, ko smo začeli kuhati Vydrove juhine konzerve, vselej bili nasičeni in zadovoljni . . .

O tem, kako se je nam godilo pozneje, bom pripovedoval prihodnjič.

LISTNICA UREDNIŠTVA

Naročila, reklamacije, pritožbe i. t. d., naj se pošiljajo naravnost na Vydrovo tovarno hranil v Pragi VIII., rokopisi pa na gospo Zofko Kveder v Zagrebu, Pantovčak 1b, Hrvatsko.

Jezerki V. "Suhoparna časnikarska notica! — **Zmago pri Ljubljani.** Najlepša Vaša lastnost je vztrajnost; ampak če ima človek tako skromen talent, kakor Vi, mu niti vztrajnost mnogo ne pomaga. Kakšna je to pesem! — Ob galantnem srečanju — v čast sem tebi zložil to, — ki je živelo v srca dnu — speval sem ljubo, sladko! — **Draga.** Ni za tisk. — **Mrzlobrdski.** Vaši sestavki niso brez talenta. Vendar se jim še preveč pozna, da ste začetnik in še zelo mlad. Ščasoma bo že! — **Ferjan.** „Vaša“ humoreska je nesramen, dobeseden plagijat Čehova. Vam še prizanesem. Ali prvič, ko zopet zasledim kakšno tako ostudno literarno tatvino, objaviim natančno ime in naslov dotičnega plagijatorja. — **Albina.** Dragica moja, tako slabotno jecljanje ni za tisk. — **Ivan B. Neznani.** Kdor ima nevarno rano v prsih, ni sposoben za tako dolge samogovore, kakor jih vodi Vaš junak. — **Uskok.** Naivna sentimentalnost, ki nima pojma o pravemu življenju. — **Anina.** Na tisoče pesnikov je opevalo večer, lepše, kakor Vi. Si morate pač zamisliti kaj drugega, kar še ni tako oplonkano. — **Pavlov.** Otročje. Slikarji se nikakor ne smejo tako tebi nič meni kakor si Vi predstavljate, potikati po bojnem polju in slikati umirajoče vojake. — **Danilov.** Take meglene reči niso za naš listič, ki je namenjen priprostim, zdravim ljudem in ne raznim slabokrvnim estetom. — **Z. V.** Vaša „Sestra“ za začetnika ni ravno slaba. Zakaj ste posegli baš za groficami in oficirji, saj so taki ljudje pri nas Slovencih bolj redki, ko bele vrane. Motite se tudi, če mislite, da so v bolnišnicah vsi enaki bogati in reveži. Zalibog ne! Revež je revež; krtstijo ga drugače in pokopljejo drugače, ko bogatina. — **Slavko Gorenjski.** Prav fletne petošolske pesmice! Vaša gospodična Mira jih je lahko vesela in morda bo danes ali jutri drug Zupancič iz Vas — kdo vé? Danes sem pa še vseeno izročila Vaše verze skoro s težkim srcem — košu. — **B. V.** Vaš Amorček je tudi sifrčal iz Vašega mehkega poetičnega srca v prozičen koš. — **Dijak Josip.** Vi Ste zelo melanholično razpoloženi. — O življenje, tugopolno — nič veselja v Tebi ni! — Dalo si mi srce bolno, — to naj kmalu konec stri! Nikar, nikar, tako mladega fanta bi bilo vseeno škoda, četudi verzi niso kdovekaj prida. — **Bogomil.** Preotročje. — **Tone Savinjski.** Izvoljenka Vašega srca, ljubka Anica, žal, ne bo imela veselja čitati Vaše pesmice natisnjene. Prevodene so. — **Ljudevit.** Sama limonada. — **Krista.** Naznanjam Vam, da je Vaš „Studenček“ usahnil v mojem košu. — **Dragi in visoko cenjeni sodrujnik!** Pišite razločno in čitljivo samo po eni strani papirja, pisma zadostno frankirajte in bodite originalni; dovtipni in duhoviti!

VSEBINA: FRANC BRANDNER: Najzvestejšemu prijatelju v tujini. — Dr. IVO ČESNIK: Stanko. — IVAN LAH: Nauki. — KSAVER MEŠKO: Pesmi delavcev. — KOMPOLJSKI: Poglavlje o zapravljivosti. — GUSTAV ŠILIH: Vodnjak. — ZOFKA KVEDER: Žalostna pisma. — FR. LOČNIŠKAR: Pesem o ajdi. — Dr. D. PANÝREK: Tožbarji. — ANTON ZAJC: Drobne povesti. — ANTON ŽUŽEK: Jesen . . . — JOSIP N.: Študentje. — MAŠA J.: Pridelovanje riže.

Majhna poskušnja — najboljša izkušnja.

Ako, ljube gospodinje in kuharice, ne rabite naših juhinih pridatkov, potem — napačno ravnate. Vydrovi juhini pridatki so jako dober izdelek, zraven pa so tudi po zmerni ceni. Ako ž njimi „zabelimo“ juho, je boljšega okusa in bolj pikantna kakor juha iz samega mesa, kar spazimo po prvem požirku. Goveja juha nima pravzaprav posebne redilne vrednosti, ako ne vsebuje vkuhe, ki šele uveljavi njeno vrednost kot živilo. Ker pa je okus glavna stvar pri juhi, zato se mora pobrigati vsaka marljiva kuharica, da pripravi, kolikor le mogoče, prav dišečo juho. Iz dobrega govejega mesa od mlade, dobro pitane živine pripravimo lahko dobro juho, hujše pa je, ako je meso od stare živine. Z našimi juhinih pridatki nadomestite v juhi vse, kar ji še manjka. Ž njimi dosežete izvrsten okus, ki je popolnoma enak okusu iz najboljšega govejega mesa. Tako imenovane vodene juhe pa zadobijo z našimi pridatki okus kakor goveja juha. K našim juhinih pridatkom ni treba pridajati nobene druge začimbe ali dišave, ker jo že vsebujejo. Končno pa izrecno omen-

jamo, da naši juhini pridatki ne vsebujejo nikakih kolonijalnih dišav — temveč so popolnoma rastlinski izvleček, ki je konserviran s kuhinjsko soljo.

Posijite na moj račun: (Blagoville še podčrtati naročene izdelke, da se izognemo pomotam.)

Kg.	Škl.	Škl.	Vrsta blaga	Cena		Skupaj	
				K	v	K	v
			„Uydrovke“ žitne kaue	4	50		
			Otroške moke	2	40		
			Steklenico za 1 kg otroške moke	—	80		
			Juhinih konzerv, mešanih v posameznih porcijah	1	50		
			Juhinih konzerv: gobove, grahove, lečne, rezančne in riževe à 1/2 kg škatlja	1	50		
			Juhinega pridaika 1/2 kg steklen.	1	50		
			Oblatov maslenih škt. 25 kmđ.	2	—		
			„ „ „Deafin“ „ 40 „	2	—		
			„ „ „Dezerj“ „ 50 „	3	—		
			Šumečih bonbonov „Rimbo“ škt. 50 kmđ.	2	—		
			„ „ „Rimbo“ „ škt. 40 kmđ.	2	—		
			„ „ „s sladrom“ „ škt. 50 kmđ.	2	—		
			Sadni bonbon „Bene“ škt. 25 kmđ.	1	—		
			Buharica, steklenica 1/2 kg	1	—		
			Borčice franc. (miete) 1/2 kg stekli.	1	—		
			„ kremž. (zrnate) „ „	1	—		
			„Julepa“				
			Skupaj . . .				

„Vydrovke“ pošiljamo popolnoma posebej in vedno franko. Ostale izdelke pošiljamo franko le, ako presega račun K 6.— „Julep“ pošiljamo le po železnici, vedno nefrankovano.

Cenik naših izdelkov:

- Vydrova žitna kava poslana posebej v platnenih vrečicah, poštnine prosta 5 kg. K 4-50
- Otroška moka v zavitkih 1 kg. 2-40
- Juhine konzerve (grahova, gobova, lečna, riževa in rezančna) v škatlji s 25 porcijami 1-50
- Juhin prídadek, stekl. 1/4 kg. 1-50
- Šumeči bonboni »Ambo« 50 kmd. K 2—, 40 kmd. K 2—, »s sidrom« 50 kmd. v škt. 2—
- Sadni bonbon »Bene«, 25 kmd. 1—
- Masleni oblatti, zavitek s 25 kmd. 2—
- Oblatti »Dezert delikat« zavitek s 50 komadi 3—
- Oblatti »Destin«, s sadnim okusom, zavitek s 40 kmd. 2—
- »Buhťin«, začimba za pecivo v 1/4 kg. stkl. 1—
- Gorčica po franc. in kremškem načinu po 1/2 kg. stekl. po 1—
- »Julep«, jabolčni 1/2 l. steklenica -40
- višnjevi in vinski 1/2 l. steklenica -60

Pošiljlatve od K 6— naprej (izvzemši »Vydrovko« in Julepa) pošiljamo franko.

Vydrova tovarna hranil, Praga VIII.

Izdaja in za uredništvo odgovarja založnik F. Vydra, Praga VIII. — Tiska B. Holinka, Praga VIII.

Ta list se ne more pošiljati kot tiskovina. Blagovolite prilepiti vedno znamko za **5 vinarjev.**

Naročnik: _____
 Ime: _____
 Stan: _____
 Kraj: _____
 Pošta: _____
 Železniška postaja: _____
 Datum: _____
 Naznanilo: _____

Vydrova tovarna hranil

Praga VIII.
(poštni urad Praga 22)